

South Africa
ISSP 2011- Health
Questionnaire
(Tshivenda)

**ṲHOḂISISO DZA MAIME A MATSHILISANO
AFRIKA TSHIPEMBE
Khweshinea 2: Khubvumedzi/Tshimedzi 2011**

VHAFHINDULI VHA RE NA MIṲWAHA YA 16 U YA NṲHA

Ndi (matsheloni/masiari/madekwana), Nḡe ndi pfi _____ ri khou itela vha Khoro ya ṲhoḂisiso dza Santsi dza Vhuthu (HSRC) ṲhoḂisiso. Nga misi vha HSRC vha ita dziṲhoḂisiso nga ha mahumbulwa a vathu vha Afrika Tshipembe. Thero dzi katela mafhungo manzhi o fhambanaho a zwa matshilisano sa vhudavhidzano, poḂotiki, pfunzo, vhushayamishumo, thaidzo dza vhalala na vhushaka ha zwigwada zwo fhamanaho. Sa mushumo u tevhelaho kha muṲwe wo no rangaho, ri tama u vha vhudzisa dzimbudziso nga ha thero dzo fhambanaho dzine dza vha dza ndeme kha lushaka. U itela uri ri wane zwidodombedzwa zwa sainthifiki zwi fhulufhedzeaho ri vha humbela uri vha fhindule dzimbudziso dzi tevhelaho nga u fhulufhedzea hu konadzeaho. Muhumbulo wavho ndi wa ndeme kha ṲhoḂisiso hedzi. Vhupo ha havho na vhone vho nangiwa hu sa tevhedzwi maitele makene u itela ṲhoḂisiso idzi. U nangiwa havho ndi ha tshidāṲwe (zwo sokou itea). Zwidodombedzwa zwine vha Ḃo ri ḡea zwone zwi Ḃo dzumbetshedziwa. Vhone na vha muṲa wavho a vha nga topolwi nga dzina kana Ḃiresi kha mivhigo ine ra Ḃo i Ṳwala.

ZWIDODOMBEDZWA ZWA MADALO

	ḂUVHA	ṲWEDZI	TSHIFHINGA TSHE HA THOMIWA NGATSHO		TSHIFHINGA TSHE HA FHEDZWA NGATSHO		** PHINDULO	
			IRI	MIN	IRI	MIN		
Madalo a u thoma	/	/ 2011						
Madalo a vhuvhili	/	/ 2011						
Madalo a vhuraru	/	/ 2011						

**DZIKHOUDU DZA PHINDULO	
Khweshinea yo Ḃadziwaho	= 01
Khweshinea yo siwaho i gake (kha vha ḡee zwiitisi)	= 02
<u>U dala hafhu</u>	
Ho itiwa ndangano	= 03
Vhafhinduli vho nangiwaho a vha ho hayani	= 04
A hu na muthu hayani	= 05
<u>Ha tei</u>	
Nḡu/fuḂetse/tshitensi a tshi na muthu/ a si nḡu kana fuḂetse/ndi maḂema	= 06
A hu na muthu a teaho u ya nga ṲhoḂea dza ṲhoḂisiso	= 07
Mufhinduli ha koni u davhidzana na muvhudzisi nga Ṳwambo wa luambo	= 08
Muvhili/muhumbulo wa mufhinduli a wo ngo tea uri a nga vhudziseswa	= 09
<u>Khano</u>	
Mukwamiwa o hana	= 10
Inthaviwi yo haniwa nga mufhinduli o nangiwaho	= 11
Inthaviwi yo haniwa nga mubebi	= 12
Inthaviwi yo haniwa nga muṲwe muraḂo wa muṲa	= 13
<u>TSHUMISWA NGA OFISI</u>	= 14

ZWA TSHIPHIRI TSHOṲHE

Dzina la muvhudzisi .....

Nomboro ya Muvhudzisi

Yo tolwa nga

Tsaino ya Muṭoli _____

NDANGO YA TSHUṬWANNḐA

NDANGO	EE	HAI	MAHUMBULWA
Nga tshivhili	1	2	
Nga luṭingo	1	2	
Dzina	TSAINO		
.....	DATUMU ...../...../.....2011		

KUNANGELWE KWA MUFHINDULI

Mbalo ya miṭa fhethu ho dalelwaho

--	--

Mbalo ya vhathu vha re na miṅwaha ya 16 kana u fhira fhethu ho dalelwaho

--	--

Vha khou humbelwa u dodombedza vhathu vhoṭhe fhethu ho dalelwaho/tshiṭensini vha re na miṅwaha ya 16 kana u fhira hafhu vhe vha vha vhe vhadzuli vha henefho kha maḡuvha a 15 kha a 30 o fhiraho. Musi vho no fhedza izwi, kha vha shumise giridi ya Kish kha siaṭari ji tevhelaho u itela u vhona uri ndi ufhio ane a tea u vhudziseswa.

Madzina a vhathu vha re na miṅwaha ya 16 na u fhira

	01
	02
	03
	04
	05
	06
	07
	08
	09
	10
	11
	12
	13
	14
	15
	16
	17
	18
	19
	20
	21
	22
	23
	24
	25

DZINA LA MUFHINDULI:
ḐIRESI YA MUFHINDULI:
.....
.....
NOMBORO YA LUṬINGO:

GIRIDI YA U NANGA MUFHINDULI

NOMBORO YA KHWESHI NEA				NOMBORO YA VHATHU VHANE KHAVHO VHAFHINDULI VHA TEA U NANGIWA																								
				1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25
1	26	51	76	1	1	1	3	2	4	1	3	5	8	6	5	12	10	1	6	8	7	19	19	13	21	13	24	25
2	27	52	77	1	2	3	4	3	1	2	2	3	4	8	3	7	2	5	14	4	15	4	8	6	16	14	22	19
3	28	53	78	1	1	2	1	4	2	7	6	9	3	5	11	2	1	3	11	7	10	16	16	10	5	2	2	3
4	29	54	79	1	2	3	2	1	3	5	8	6	2	4	2	4	8	11	10	16	6	9	10	15	11	12	11	18
5	30	55	80	1	1	1	4	5	6	3	5	7	5	9	8	14	3	2	13	5	18	1	4	1	20	11	5	24
6	31	56	81	1	2	2	2	3	5	7	7	8	7	1	4	9	14	8	2	17	17	14	12	14	22	10	3	14
7	32	57	82	1	2	1	1	4	1	4	1	4	6	3	6	5	7	13	9	2	3	13	14	8	2	7	20	4
8	33	58	83	1	1	2	3	2	5	1	4	2	1	7	10	6	5	4	15	10	5	2	13	4	17	5	17	8
9	34	59	84	1	1	3	2	5	6	2	2	1	9	10	1	10	4	6	6	1	9	10	1	5	6	9	1	12
10	35	60	85	1	2	2	4	1	3	3	6	9	10	11	12	3	9	15	7	8	11	6	3	9	4	3	10	1
11	36	61	86	1	1	1	3	1	4	5	3	1	6	2	9	13	11	14	4	11	4	15	15	17	1	1	23	2
12	37	62	87	1	2	3	1	3	2	7	5	6	5	7	7	8	6	10	3	3	1	12	20	7	13	22	12	16
13	38	63	88	1	1	2	1	5	3	6	4	3	4	6	2	11	13	12	1	15	8	7	2	12	15	21	13	7
14	39	64	89	1	2	3	2	4	1	4	7	8	2	5	6	11	12	9	16	13	16	11	18	18	14	16	18	23
15	40	65	90	1	2	1	4	2	4	3	8	7	7	11	1	3	5	7	12	14	13	8	17	20	19	20	19	11
16	41	66	91	1	1	3	3	1	6	5	1	5	9	10	3	2	11	13	8	12	12	5	6	21	8	8	4	15
17	42	67	92	1	1	2	2	3	4	2	6	2	3	2	12	5	2	10	13	5	8	18	9	16	10	17	16	20
18	43	68	93	1	2	1	4	2	6	4	1	4	8	9	10	7	9	3	12	12	9	7	20	19	9	19	21	13
19	44	69	94	1	2	2	1	3	5	2	8	9	10	4	9	8	13	1	1	14	10	19	10	11	18	15	7	6
20	45	70	95	1	1	3	2	5	4	1	3	8	1	3	8	6	6	9	5	7	13	4	15	1	7	22	15	21
21	46	71	96	1	1	1	2	5	1	7	2	3	2	1	11	4	7	5	3	2	1	3	12	18	5	19	14	9
22	47	72	97	1	2	1	3	1	3	2	6	2	1	8	7	1	4	2	11	8	2	17	4	17	21	16	3	5
23	48	73	98	1	2	3	4	2	2	6	7	7	8	3	4	9	3	6	2	11	11	16	2	8	11	23	6	22
24	49	74	99	1	1	2	1	4	6	3	5	5	3	1	5	13	1	14	8	14	6	15	9	14	3	6	9	17
25	50	75	100	1	1	2	3	3	2	4	6	4	7	5	3	12	12	12	4	6	2	17	11	2	12	4	8	10

KHWESHINEA 1 YA SASAS: 2011

Mbalo ya vhatu muḁani uyu

Mbalo ya vhatu vha re na miḁwaha ya 16 u ya nḁha muḁani uyu

MUVHUDZISI: KHA VHA TINGELEDZE DZIKHOUDU DZO TEAHO

Shedulu ya muḁa	Kha vha ḁwale u bva kha muhulwane (nḁha) u ya kha muḁuku (fhasi)	Nomboro ya muthu	Naa [dzina] u na miḁwaha mi ngana? (nga miḁwaha yo fhelelaho; nga fhasi ha ḁwaha muthihi =00)	Naa [dzina] ndi munna kana musadzi? Munna=1 Musadzi=2	Naa [dzina] u wela kha murafho u fhio?	Naa [dzina] u na vhushaka-ḁe na muvhinduli
<i>Vha humbelwa u dodombedza vhatu vhoḁhe muḁani vha ḁho zwo bikwaho nga bodo nthihi nahone vhe vha vha vha tshi dzula henefho kha maḁuvha a 15 kha a 30 o fhiraho.</i>		01				
		02				
		03				
		04				
		05				
		06				
		07				
		08				
		09				
		10				
		11				
		12				
		13				
		14				
		15				
		16				
		17				
		18				
		19				
		20				
		21				
		22				
		23				
		24				
		25				

Murafho
1 = Murema
2 = Mukḁḁadi
3 = Muindia/Muasia
4 = Mutshena
5 = Muḁwe (kha vha bule)

Khoudu dza vhushaka na muvhinduli
1 = Mufhinduli
2 = Mufumakadzi kana munna kana mufarisi
3 = murwa kana ḁwana wa musidzana
4 = khotsi kana mme
5 = Khaladzi
6 = Muḁuhulu
7 = Makhulu
8 = Makhulu kana mazwale
9 = Mukwasha kana muselwa
10 = Mulamu
11 = Vhuḁwe vhushaka (malume/makhadzi)
12 = A hu na vhushaka

FULUFULU

Ndi khou toḁa u thoma nga u vhudzisa dzimbudziso nga ha zwiko zwa fulufulu zwine vha zwi shumisa muḁani wavho.

1. Naa vha na tswikelelo ya muḁagasi muḁani wavho?

Mithara wo ḁowealeaho wa ngomu nḁuni	1
Mithara wa u badetshela phanḁa wa ngomu nḁuni	2
Ndo ḁumetsshedza kha tshiḁwe tshiko tshine nda tshi badela (tsumbo, u ḁumetsshedza kha mudzulatsini ane nda mu badela)	3
Ndo ḁumetsshedza kha tshiḁwe tshiko tshine nda si tshi badele (tsumbo, u ḁumetsshedza kha mudzulatsini ane nda si mu badele)	4
A thina tswikelelo kha muḁagasi	8
(A thi na vhuḁanzi/A thi ḁivhi)	9

→ Kha vha pfukele kha mbudziso 3
→ Kha vha pfukele kha mbudziso 3

2. Ndi lushaka lufhio lwa nḁisedzo ya muḁagasi lune vha vha nalwo muḁani wavho?

2.5 Amps	1
10 Amps	2
20 Amps	3
40 Amps	4
60 Amps	5
80 Amps na u fhira	6
(A thi na vhuḁanzi/A thi ḁivhi)	9

3. Naa ndi zwiko zwifhio zwa fulufulu zwine zwa shumiswa kha u vhonetshela muḁani uyu?

4. Ndi tshifhio tshiko tshihulwane tsha fulufulu tsha u vhonetshela muḁani uyu?

	3.(a)-(j) Zwiko zwoḁhe zwi shumiswaho kha u vhonetshela [Phindulo nzhi dzo tendelwa]	4. Tshiko tshi hulwane tsha u vhonetshela [Kha vha tingeledze khetho nthihi]
a.	Pharafini	01
b.	Gese	02
c.	Khanḁela	03
d.	Sisiḁeme ya Soḁa	04
e.	Muḁagasi	05
f.	Biḁiri	06
g.	Biḁiri ya golo	07
h.	Mutshini (paḁiḁolo/dizili)	08
i.	Zwiḁwe (kha vha ḁaluse)	09
j.	(A thi ḁivhi)	98

5. Naa ndi zwiko zwi fhio zwa fulufulu zwine zwa shumiswa kha u bika muṭani uyu?
 6. Ndi tshifhio tshiko tshihulwane tsha fulufulu tsha u bika muṭani uyu?

	5.(a)-(i) Zwiko zwoṭhe zwi shumiswaho kha u bika [Phindulo nzhi dzo tendelwa]	6. Tshiko tshi hulwane tsha u bika [Kha vha tingeledze khetho nthihi]
a.	Pharafini	01
b.	Gese	02
c.	Malasha	03
d.	Khuni	04
e.	Sisiteme ya Soja	05
f.	Muḍagasi	06
g.	Mutshini (paṭirolodizili)	07
h.	Zwiṅwe (kha vha ṭaluse)	08
i.	(A thi ḍivhi)	98

7. Naa ndi zwiko zwi fhio zwa fulufulu zwine zwa shumiswa kha u dudedza muṭani uyu?
 8. Ndi tshifhio tshiko tshihulwane tsha fulufulu tsha u dudedza muṭani uyu?

	7.(a)-(o) Zwiko zwoṭhe zwi shumiswaho kha u dudedza [Phindulo nzhi dzo tendelwa]	8. Tshiko tshi hulwane tsha u dudedza [Kha vha tingeledze khetho nthihi]
a.	Pharafini	01
b.	Gese	02
c.	Malasha	03
d.	Khuni	04
e.	Sisiteme ya Soja	05
f.	Muḍagasi	06
g.	Biṭiri	07
h.	Biṭiri ya goloi	08
i.	Mutshini (wa paṭirolodizili)	09
j.	Mabai (hu si a muḍagasi)	10
k.	Zwiambaro zwa vhududo	11
l.	Boḍelo ja maḍa a fhisaho	12
m.	Zwiṅwe (kha vha ṭaluse)	13
n.	(Na tshithihi tsha zwi re afho nṭha)	14
o.	(A thi ḍivhi)	98

9. Naa muṭa wavho wo shumisa vhubai kha fulufulu nwedzi wo fhiraho? Hezwi zwi ḍo katela zwiko zwoṭhe zwa fulufulu (muḍagasi na zwiṅwe zwi vhaswa)

	Mutengo (nga dziranda)	(A thi ḍivhi)	(o hana)
R		8	9

Nga u tou angaredza, naa muṭa wavho u shumisa vhugai ṅwedzi muṅwe na muṅwe kha zwiko zwi tevhelaho zwa fulufulu?

MUVHUDZISI: MITENGO YO ṆEWAHO KHA MBUDZISO q.10-20 I TEA U LINGANA NA WO ṆEWAHO KHA MBUDZISO 9 MUSI YO ṬANGANA. KHA VHA VHIGE NGA U SENDEZELA KHA DZIRANNDI DZA TSINI – VHA SONGO KATELA MASENTHE.

	Mutengo wa fulufulu (Dzirannya)
10. Pharafini	R
11. Gese	R
12. Khandela	R
13. Malasha	R
14. Khuni	R
15. Sisiteme ya Soja	R
16. Muḡagasi	R
17. Biṭiri	R
18. Biṭiri ya goloi	R
19. Mutshini (paṭirolo/dizili)	R
20. Zwiṅwe (kha vha ṭaluse)	R

21. Naa tshivhalo tsha fulufulu tshine muṭa wavho wa vha natsho a tsho ngo linganela, tsho tou linganela kana tshi fhira tshikalo tsho linganelaho u itela ṭhoḡea dza muṭa wavho?

A tsho ngo lingana u itela ṭhoḡea dza muṭa wavho	1
Tsho linganelana na ṭhoḡea dza muṭa wavho	2
Tshi fhira tshikalo tsho linganelaho ṭhoḡea dza muṭa wavho	3
(A thi ḡivhi)	8

- Kha vha pfukhele kha mbudziso 23
- Kha vha pfukhele kha mbudziso 23
- Kha vha pfukhele kha mbudziso 23

22. Naa tshiitisi tshi hulwane ndi tshifhio tshine tsha ita uri vha vhone tshivhalo tsha fulufulu tshi songo linganela ṭhoḡea dza muṭa wavho?

A hu na tshelede yo lingana u badela fulufulu jine ra Ji ṭoḡa	1
Hu na u tumuwa hunzhi ha muḡagasi vhuṭoni ha hashu	2
Ṇḡisedzo ya muḡagasi muṭani yanga i a ṭahela	3
Kuni dzi a kala	4
Gese kana pharafini a zwi dzuli zwi hone mavhengeleni	5
Zwiṅwe (kha vha ṭaluse)	8
(A thi na vhuṭanzi/A thi ḡivhi)	9

Naa zwi tevhelaho zwi a ṭahela, zwo linganela kana zwi fhira zwo linganelaho ṭhoḡea dza muṭa wavho?

	A zwo ngo linganela ṭhoḡea dza muṭa wavho	Zwo linganela ṭhoḡea dza muṭa wavho	Zwi fhira zwo linganelaho ṭhoḡea dza muṭa wavho	(A thi ḡivhi)
23. Tshivhalo tsha fulufulu ja u vhoneṭshela	1	2	3	8
24. Tshivhalo tsha fulufulu ja u bika	1	2	3	8
25. Tshivhalo tsha fulufulu ja u dudedza	1	2	3	8

26. Kha miñwedzi ya 12 yo fhiraho, ndi lungana he muṭa wavho wa fhungudza mutengo wa fulufulu ḵa u vhoneṭshela, u bika kana u dudedza u itela uri vha kone u swikela zwiñwe?

Misi yoṭhe	1
Kanzhi	2
Tshiñwe tshifhinga	3
A si kanzhi	4
Na luthihi	5
(A thi ḵivhi)	8

MUVHUDZISI: KHA VHA PFUKHELE KHA MBUDZISO 37 ARALI MUṬA U SI NA MUḶAGASI (KHOUDU 8 KHA MBUDZISO 1)

27. Naa vho fushea kana u sa fushea zwi ngafhani nga nḵisedzo ya muḶagasi kusini kwa havho? [*Garaṭa ḵa u sumbedza 2*]

Ndo fushea tshoṭhe	1
Ndo fushea	2
Vhukati ha u fushea na u sa fushea	3
A tho ngo fushea	4
A tho ngo fushea na luthihi	5
(A thi ḵivhi)	8

28. U ya nga muhumbulo wavho, naa mutengo une vha u badela ñwedzi muñwe na muñwe wa muḶagasi u nṭhesa, fhasisa, kana u lingana na zwine vha zwi ṭanganedza?

U nṭha vhukuma	1
U nṭhesa	2
Wo tea	3
U fhasisa	4
(A thi ḵivhi)	8

29. Naa muṭa wavho wo ita mini musi ro sedza u gonya ha mitengo ya muḶagasi kha miñwedzi ya 12 yo fhiraho?

U bvela phanḵa na u shumisa phimo nthihi ya muḶagasi na u engedza mbadelo	1
U fhungudza muḶagasi u shumiswaho	2
U shumisa zwiñwe zwiko zwa fulufulu, sa pharafini, gese, malasha, khuni na makhanḵela	3
Zwiñwe (kha vha ṭaluse)	4
(A thi ḵivhi)	8

30. Arali mitengo ya muḶagasi yo vha i tshi nga engedziwa matshelo, ndi zwifhio zwe muṭa wavho wa vha u tshi nga zwi ita u itela u swila ṭhoḵea dza mutheo dza fulufulu?

U bvela phanḵa na u shumisa phimo nthihi ya muḶagasi na u engedza mbadelo	1
U fhungudza muḶagasi u shumiswaho	2
U shumisa zwiñwe zwiko zwa fulufulu, sa pharafini, gese, malasha, khuni na makhanḵela	3
Zwiñwe (kha vha ṭaluse)	4
(A thi ḵivhi)	8

31. U ya nga kuhumbulele kwavho, naa khwalithi ya muḍagasi i hani vhuḑoni vhune vha dzula khaho?

Khwalithi ya nḑhesa	1
Khwalithi yavhuḑi	2
khwalithi i ḑanganedzeaho	3
Khwalithi ya fhasi	4
Khwalithi ya fhasisa	5
(A thi ḑivhi)	8

32. Hu na nḑila dzo fhambanaho dza u vhuḑunga fulufulu ḑi shumiswaho miḑani. Naa ndi tsivhudzo dzifhio dza u vhuḑunga fulufulu dzine vha dzi ḑivha?

33. Hafhu ndi tshifhio kha zwithu zwi tevhelaho tshine muḑa wavho wa anzela u tshi ita u itela u vhuḑunga fulufulu?

MUVHUDZISI: PHINDULO NZHI DZO TENDELWA

	0. Zwine vha zwi ḑivha	33. Zwine vha anzela u zwi ita
a. U tsima mavhone musi vha tshi bva nḑuni	01	01
b. U shumisa guḑupu dzi vhuḑungaho fulufulu	02	02
c. U tsima mavhone oḑhe nga nḑani ha a tsireledzo musi a sa khou shumisiwa	03	03
d. U tsima zwi shumiswa (TV, radio, hifi) luvhondoni (hu si nga tshilanga-u-kule/rimoutu) musi nzwi sa khou shuma	04	04
e. U tsima gizara nga zwifhinga zwikene masiari na vhusiku	05	05
f. U vhilisa maḑi a ḑoḑeaho nga bodo kana nga geḑela	06	06
g. Tshiḑofu tsha muḑagasi tshi shumisa muḑagasi munzhi, ngauralo ndi fhungudza kushumisele kwa tshiḑofu na oveni	07	07
h. Ndi shawara tshifhinga tshipfufhi kana u ḑamba nga maḑi maḑuku	08	08
i. U shumisa zwi ambaro zwi dudelaho kana mabai madzuloni a hithara ya muḑagasi	09	09
j. U vala mafasiḑere na mavothi musi ho fungiwa hithara	10	10
k. U omisa zwi ambaro nga u tou zwi anela u fhirisa u zwi aina	11	11
l. U dzhenisa tshidudedza maḑi tsha soḑa madzuloni a gizara ya muḑagasi	12	12
m. U ambadza gizara yavho na phaiphi dza maḑi a u fhisa	13	13
n. Na tshithihi tsha zwi re afho nḑha	97	97

34. Naa zwithu zwine muḑa wavho wa khou zwi ita zwi fhungudza mutengo ḑwedzi wa fulufulu u zwi ngafhani swika ngafhi?

Zwi fhungudza mutengo nga maanḑa	1
Zwi fhungudza mutengo zwiḑuku	2
A zwi iti tshanduko	3
Mutengo u khou gonya u tshi ya	4
(A thi ḑivhi)	8
(A zwi tei – muḑa a wo ngo ita na tshithihi tsha zwo dodombedzwaho kha mbudziro 31 u itela u vhuḑunga fulufulu)	9

35. Naa vha wana Muḡagasi wa Mutheo wa Mahala?

Ee	1
Hai	2
(A thi ḡivhi)	8

→ Kha vha pfukhele kha mbudziso 37
→ Kha vha pfukhele kha mbudziso 37

36. Naa vho wanulusa hani nga Muḡagasi wa Mutheo wa Mahala?

MUVHUDZISI: PHINDULO NNZHI DZO TENDELWA

Masipala	1
Nyandadza mafhungo yapo	2
Dzikhonani kana shaka	3
Mushumeli wa Muhaso wa Fulufulu	4
Ndo tou vhudzisa nga nḡe muḡe	5
Zwiḡwe (kha vha ḡaluse)	6
(A thi ḡivhi)	8

MUVHUDZISI: KHA VHA DZHIELE NZHELE URI VHAFHINDULI VHOḡHE VHA TEA U FHINDULA MBUDZISO 37 U YA PHANḡA

Kha vha mmbudze uri vha humbula uri zwiito zwi tevhelaho zwo khakhea kana a zwo ngo khakhea u swika ngafhi. [Garaḡa ja u sumbedza 5]

	A zwo ngo khakhea na luthihi	Zwo khakhea fhedzi tshinwe tshifhinga	Zwi nga zwo khakhea misi yoḡhe	Zwo khakhea misi yoḡhe	(A thi ḡivhi)
37. U ḡumetshedza muḡagasi nga nnḡani ha u badela	1	2	3	4	8
38. U tswa khevhele dza muḡagasi	1	2	3	4	8
39. U gwalabela tswikelelo ya muḡagasi	1	2	3	4	8
40. U gwalabela mitengo ya fulufulu	1	2	3	4	8

41. Naa vha vhona u nga ndi zwipikwathangeli dzifhio THARU dza Muhaso wa Fulufulu kha u ḡetshedza muḡagasi?

MUVHUDSI: PHINDULO NNZHI DZO TENDELWA. KHA VHA TINGELEDZE KHETHO DZI SWIKAHO KHA DZA 3

U tinya u tumuwa ha muḡagasi	1
U ita uri mitengo ya muḡagasi i dzule i fhasi	2
U thusa miḡa i shayaho nga u vha ḡea muḡagasi munzhi wa mahala	3
U dzhenisa muḡagasi miḡani i si na muḡagasi	4
U ḡea zwidombedzwa zwa nga ha u vhulunga muḡagasi	5
U ḡea magavhelo a fulufulu li shumiseaho nga huswa	6
Zwiḡwe (kha vha ḡaluse)	7
(A thi ḡivhi)	8

42. Naa ndi tshifhio tshine tsha tea u vha tshipikwathangeli tsha Afrika Tshipembe tshi hulwane u itela u swikelela thodea dza fulufulu dza tshifhinga tshi daho?

Malasha na ole	1
Gese ya mupo	2
Fulufulu la nukijia	3
Soja, muya kana maqi	4
Zwivhaswa zwo itwaho nga zwiliwa (tsumbo, mavhele, thoro)	5
A zwi na ndavha, tenda ya vha i khetho yo tshipesaho	6
A zwi na ndavha, tenda zwi sa tshinyadzi vhupo	7
(A thi divhi)	8

Hu na ndila nnzhi dzine muvhuso wa nga dzi lingedza u itela uri vhatu vha fhungudze kushumisele kwa fulufulu. Naa vha tshimbizana kana u kuana zwi ngafhani na khetho dzi tevhelaho? Muvhuso wa Afrika Tshipembe u tea u . . . . . [Garaa ja u sumbedza 21]

Muvhuso wa Afrika Tshipembe u tea u....	U tendelana tshothe	U tendelana	Vhukati ha u tendelana na u sa tendelana	U sa tendelana	U sa tendelana tshothe	(A thi divhi)
43. ...shumisa tshelede nnzhi kha mafulu a u tshuwedza vhatu uri vha shumise fulufulu lituku	1	2	3	4	5	8
44. ...thelisa mita i shumisaho fulufulu linzhi	1	2	3	4	5	8
45. ...shumisa tshelede kha u dzhenisa gizara dza soja madzuloni a dza mudagasi	1	2	3	4	5	8

FULUFULU LA NUKILIA / THEKINOLODZHI

Zwino ndi do vha vhudzisa dzimbudziso nga ha fulufulu la nukijia na thekinołodzhi.

46. Nga u angaredza, na vha nga ri vha na ndivho yo fhelelaho, ndivhonyana, a vha na ndivho kana a vha na ndivho na luthihi nga ha zwi kwamaho fulufulu la nukijia na thekinołodzhi?

Ndi na ndivho yo godombelaho	1
Ndi na ndivho thukhu	2
A thi tou vha na ndivho zwavhudi	3
A thi na ndivho na luthihi	4
(A thi divhi)	8

Mbudziso dzi si gathi dzi tevhelaho dzi tou nga zwiṭuṭula mihumbulo/dzikhwizi. Dzimbudziso a dzo ngo itelwa u vha kanganyisa, lune arali vha tshi humbula u nga vha ḡivha phindulo yone, zwi nga vha zwo tou ralo. Arali vha sa ḡivhi phindulo vha ambe..

Naa zwiṭatamennde zwi tevhelaho ndi zwone kana a si zwone?

	Ndi zwone	A si zwone	(A thi ḡivhi)
47. Afrika Tshipembe ḡi na tshitiṭtshi tsha maanḡa a nukilḡia ngei Kapa Vhukovhela	1	2	8
48. Afrika Tshipembe a ḡi athu u fhaṭa zwiṭhavhane zwa nukilḡia	1	2	8
49. Afrika Tshipembe ḡi na senthara ya ṭhoḡisiso ya nukilḡia Gauteng	1	2	8

50. Ndi zwiṭhuya zwifhio, arali zwi hone, zwine vha zwi kwamanya na thekinoḡodzhi ya nukilḡia?

MUVHUDZISI: KHA VHA VHALELE DZIKHETHO NṰHA. PHINDULO NNZHI DZI A KONADZEA – KHA VHA TINGELEDZE ZWOṰHE ZWO TEAHO

Tsedzisiso/ṭhoḡisiso dza dzilafho	01
A zwi tshinyadzi vhupo u fana na zwiṅwe zwiko zwa fulufulu	02
Khetho i vhulungaho masheleni	03
Mvedzo ya fulufulu i shumaho	04
Nḡalo/u shumisa nga huswa	05
A si zwiṭhaswa zwa masalela/fosilḡi	06
Ndi tshiko tsha thekinoḡodzhi/fulufulu tsho tsiredzeaho	07
I sika mishumo/i thusa ikonomi	08
Thekinoḡodzhi/ṭhoḡisiso yo bvelaho phanḡa	09
I bvedza maanḡa/muḡagasi/fulufulu	10
Zwiṅwe (kha vha ṭaluse)	11
Na tshi thihhi/ a hu na zwiṭhuya	12
(A thi ḡivhi / A hu na phindulo)	98

51. Naa ndi dzifhio mbilaelo, arali dzi hone, dzine vha dzi kwamanya na thekinoḡodzhi ya nukilḡia?

MUVHUDZISI: KHA VHA VHALELE DZIKHETHO NṰHA. PHINDULO NNZHI DZI A KONADZEA – KHA VHA TINGELEDZE ZWOṰHE ZWO TEAHO

Masiandoitwa a muhasaladzo / khombo dza nukilḡia kha vhashumi na lushaka	01
Tsiredzo ya zwifhaṭo zwa u shumela maanḡa a nukilḡia	02
U laṭwa ha zwilaṭwa zwa nukilḡia	03
Masiandoitwa kha vhupo a u bvedza muḡagasi wa nukilḡia	04
U shaya nḡivho ya masiandoitwa	05
Zwiṭhavhani	06
Tshumiso mmbi ya thekinoḡodzhi ya nukilḡia	07
Mutengo wa muḡagasi u beledzwaho nga nukilḡia	08
Khombo/u shavhisa	09
U shaya ndango/milayo	10
U shaya vhukoni / u sa langiwa zwavhuḡi	11
U vha khudanoni nayo nga u angaredza	12
Zwiṅwe (kha vha ṭaluse)	13
Na tshithihhi/ a hu na mbilaelo	14
(A thi ḡivhi / A hu na phindulo)	98

Vha tendelana kana u hanedzana na zwitatamennde zwi tevhelaho zwi ngafhani. Thekino lodzhi ya nukijia i tea u shumiswa .... [Garaṭa ḵa u sumbedza 1]

	U tendelana tshoṭhe	U tendelana	Vhukati ha u tendelana na u sa tendelana	U sa tendelana	U sa tendelana tshoṭhe	(A thi ḵivhi)
52. ...zwibadela na dzikijiniki	1	2	3	4	5	8
53. ...u bvedza muḵagasi	1	2	3	4	5	8
54. ...dzifemeni na mabindu mahulwane, kha u lugisa mitwe kha dziphaiphi dza u tshimbidza gese	1	2	3	4	5	8
55. ...kha vhupileli, ndi uri zwiṭhavhani zwa nukijia	1	2	3	4	5	8
56. ...u alafha kankere/khentsara	1	2	3	4	5	8

57. Naa kuhumbulele kwavho nga u angaredza kwa fulufulu ḵa nukijia ku ṭanganedzea kana u sa ṭanganedzea zwi ngafhani?

Ku ṭanganedzea nga maḵḵa	1
Ku a ṭanganedzea	2
Vhukati ha u ṭanganedzea na u sa ṭanganedzea	3
A ku ṭanganedzei	4
A ku ṭanganedzei tshoṭhe	5
(A thi ḵivhi)	8

58. Naa vha tenda uri vhuvhi, arali vhu hone, ha fulufulu ḵa nukijia sa tshiko tsha muḵagasi ndi vhufhio?

MUVHUDZISI: KHA VHA VHALELE DZIPHINDULO NṬHA. PHINDULO NNZHI DZO TENDELWA – KHA VHA TINGELEDZE ZWOṬHE ZWO TEAHO

Ndaṭo ya tshifhinga tshilapfu ya zwilaṭwa zwa nukijia	01
Dzikhombo	02
Khombo ya muhasaladzo kana vhushelatshili	03
Masiandoitwa nga u angaredza kha vhupo	04
Mutengo u nṭhesa	05
Zwiṭitshi zwa maḵḵa a nukijia a zwi sedzei	06
Zwiḵwe (kha vha ṭaluse)	07
Na tshithihi tshazwo (a hu na vhuvhi ha fulufulu ḵa nukijia)	08
(A thi ḵivhi)	98

59. Naa vha tenda uri zwivhuya, arali zwi hone zwa fulufulu ja nukijia sa tshiko tsha muḁagasi ndi zwifhio?

**MUVHUDZISI: KHA VHA VHALELE DZIPHINDULO NṲHA. PHINDULO NNZHI DZO TENDELWA
– KHA VHA TINGELEDZE ZWOṲHE ZWO TEAHO**

Fulufulu ja nukijia a ji ḁuresi u fhira zwiṁwe zwivhaswa (hu na u pikisana ha mitengo)	01
U thusa u lwisana na tshanduko ya kilima/mutsho	02
I khwaṁhisedza ṁḁisedzo i fhulufheleaho ya muḁagasi	03
Ndi tshiko tsha fulufulu tsho kunesaho tshi si na masiandoitwa manzhi kha vhupo	04
Hu bveledzwa mala^wa maṁuku fhedzi	05
Ndi thekinoḁodzhi yo no lingwaho i re hone	06
I shumisa zwivhaswa zwa masalela zwiṁuku kana zwiko zwa mupo	07
I ṁea ṁḁisedzo ya fulufulu i sa gumi	08
Zwiṁwe (kha vha ṁaluse)	09
Na tshi thihi tshazwo (a hu na zwivhuya zwa fulufulu ja nukijia)	10
(A thi ḁivhi)	98

Naa vha tendelana u swika ngafhi nga zwitatamennde zwi tevhelaho? [*Garaṁa ja u sumbedza 1*]

	Ndi tendelan a tshoṁhe	Ndi a tendelan a	Vhukati ha u tenda na u sa tenda	Hanedza na	Hanedza na tshoṁhe	(A thi ḁivhi)
60. Afrika Tshipembe ji tea u bvela phanḁa na u shumisa zwibveledzi/dziriekitha dza nyukijia zwi re hone Koeberg ngei Kapa Vhukovhela	1	2	3	4	5	8
61. Afrika Tshipembe ji tea u fhaṁa zwibveledzi/dziriekitha dza nyukijia ntswa u itela u bveledza muḁagasi munzhi Afrika Tshipembe	1	2	3	4	5	8
62. Zwiko zwa maanḁa a shumiseaho hafhu (soja kana muya) zwi nga shumisiwa madzuloni a maanḁa a nyukijia Afrika Tshipembe	1	2	3	4	5	8
63. Malasha na gese zwo nana u sa lugela vhupo u fhira maanḁa a nyukijia	1	2	3	4	5	8

64. U ya nga kuhumbulele kwavho, naa maimo a zwino a fulufulu la nukijia a tea u fhungudziwa, a litshwa o ralo, kana a engedziwa?

U fhumbudziwa	1
U litshiwa o ralo	2
U engedziwa	3
(A thi divhi)	8

65. Naa vha vhona mamaga a nukijia fhana Afrika Tshipembe a khombo kha vhona na muṭa wavho u swika ngafhi?

Khombo khulwane	1
Khombo sa zwezwo	2
A si khombo khulwane	3
Ha khombo na luthihi	4
(A thi divhi)	8

66. Naa vha tendelana kana u hanedzana zwi ngafhani na zwitatamennde zwi tevelaho: hu na khonadzeo ya u vha hone ha khombo ya nukijia Afrika Tshipembe. [*Garaṭa la u sumbedza 1*]

Ndi tendelana natsho nga maanḁa	1
Ndi tendelana natsho	2
Vhukati ha u tenda na u sa tenda	3
A thi tendelani natsho	4
A thi tendelani natsho na luthihi	5
(A thi divhi)	8

67. Khombo dza nukijia tshiṅwe tshifhinga dzi vhanga thaidzo khulwane kha nyanḁadzamafhungo na lushaka. U ya nga muhumbulo wavho, hu tshi vhambudzwa na dziṅwe khombo, naa vha nga ri khombo dza nukijia dzi....?

Kaludzwa nga maanḁa	1
Kaludzwa sa zwezwo	2
Dzhielwa fhasi	3
Dzhielwa fhasi nga maanḁa	4
Khombo dza nukija dzi vhone nga ṅḁile ine dza vha ngayo	5
(A thi divhi)	8

68. Naa vha vhilaedzwa nga maanḁa, sa zwezwo, zwiṭuku kana a vha vhilaedzwi na luthihi nga mbulungelo ya malaṭwa a nukijia u bva kha nukijia dza Afrika Tshipembe?

Ndi vhilaela nga maanḁa	1
Ndi vhilaela sa zwezwo	2
Ndi vhilaela zwiṭuku	3
A thi vhilaeli na luthihi	4
(A thi divhi)	8

69. Naa vha vhona u nga Muvhuso na ndaulo dza tsireledzo ya nukijia vha khou ita zwinzhi, zwo linganaho, zwiṭuku kana zwiṭukusa u itela u khwaṭhisa tsireledzo ya dzinukijia dza Afrika Tshipembe reactors?

Zwinzhi	1
Zwo linganaho	2
Zwiṭuku	3
Far too liṭle	4
(A thi ḡivhi)	8

- Naa vha tendelana zwi ngafhani na zwiṭatamennde zwi tevhelaho? [*Garaṭa ja u sumbedza 1*]

	Ndi tendelan a tshoṭhe	Ndi a tendelan a	Vhukati ha u tenda na u sa tenda	Hanedza na	Hanedza na tshoṭhe	(A thi ḡivhi)
70. Mashango oṭhe a tea u imisa mbekanyamushumo dza zwiṭhavhane zwa nukijia zwine a vha nazwo	1	2	3	4	5	8
71. America, Russia, China, UK na France a tea u tendelwa u vha na pfanelo dza u ita zwiṭhali zwa nukijia	1	2	3	4	5	8
72. Afrika Tshipembe jo dzhia tsheo yavhuḡi nga 1989 musi ji imisa mbekanyamushumo ya zwiṭhali zwa nukijia programme	1	2	3	4	5	8

73. Kha vha sumbedze uri ndi nnyi ane vha nga mu fhulufhela nga maanḡa kha u vha n[^]ea mafhungo malugana na fulufulu ja nukijia?

Muvhuso wa Afrika Tshipembe	01
Koporasi ya Fulufulu ja Nukijia ya Afrika Tshipembe, Ltd	02
Ndaulo yapo nay a dzingu	03
Dzikhampḡani dza fulufulu dzine dza shumisa mamaga a maanḡa a nukijia	04
Zwikolo	05
The African Union	06
Vhorasaintsi	07
Madzangano a si a muvhuso (NGOs)	08
Madzangano a dzitshaka a shumaho nga zwa thekinoḡodzhi ya nukijia	09
Vhoramafhungo (TV, radio, dzigurannḡa)	10
Dzikhonani na mashaka	11
Vhaṅwe	12
Na muthihi	13
(A thi ḡivhi)	98

74. Naa vho no vhona kana u pfa nga khunguwedzo ya fulufulu ja nukijia kana thekinojodzhi ya nukijia?

Ee	1
Hai	2
(A thi qivhi)	8

75. Naa vha tenda uri indasi^iri ya nukijia kha ja Afrika Tshipembe i tea u ita zwinzhi kha u angadza zwivhuya zwa thekinojodzhi ya nukijia?

Ee	1
Hai	2
(A thi qivhi)	8

76. Musi vho sedza zwothe zwine vha zwi qivha nga fhasi ha thoho iyi khathihi na u humbulela vhona na muṭa wavho, naa vha vhona fulufulu ja nukijia na thekinojodzhi ya nukijia sa zwivhuya kana sa khombo?

Sa mbuelo	1
Sa khombo	2
Na tshithihi tshazwo	3
(A thi qivhi)	8

ZWA MUSHUMO

MUVHUDZISI: KHA VHA DZHIELE NZHELE URI VHAFHINDULI VHOTHE VHA TEA U VHUDZISWA MBUDZISO 77-88

Zwino ndi do vha vhudzisa dzimbudziso nga ha zwa mushumo.

Musi vha tshi khou humbula nga mushumo nga u angaredza, naa vha tendelana kana u hanedzana zwi ngafhani na zwitatamennde zwi tevhelaho? [Garaṭa ja u sumbedza 1]

	Ndi tendelana nazwo tshoṭhe	Ndi tendelan a nazwo	Vhukati ha u tendelana na u hanedzana	A thi tendelani nazwo	A thi tendelani nazwo tshoṭhe	(A thi na khetho)
77. Mushumo u sokou vha inwe nḡila ya u wana tshelede – a hu na tshinwe tshithu ngawo	1	2	3	4	5	8
78. Ndi nga takalela u vha na mushumo u badelaho naho ndi si na thodea ya tshelede	1	2	3	4	5	8

Naa vha vhona u nga zwi tevhelaho ndi zwa ndeme zwi ngafhani nga ha mushumo? [Garaṭa ja u sumbedza 22]

	Ndi zwa ndeme nga maanḁa	Ndi zwa ndeme	Vhukati ha ndeme na u sa vha na ndeme	A si zwa ndeme	A si zwa ndeme na luthihi	(A thi na khetho)
79. ... tsireledzo ya mushumo	1	2	3	4	5	8
80. ... muholo wa nṭha	1	2	3	4	5	8
81. ... zwikhala zwavhuḁi zwa u aluwa	1	2	3	4	5	8
82. ... mushumo u takadzaho	1	2	3	4	5	8
83. ... mushumo une wa tendela muthu u shuma nga eṭhe	1	2	3	4	5	8
84. ... mushumo une wa tendela muthu u thusa vhaṅwe	1	2	3	4	5	8
85. ... mushumo u shumelaho lushaka	1	2	3	4	5	8

Naa vha tendelana kana u hanedzana zwi ngafhani na zwitatamennde zwi tevhelaho? [Garaṭa ja u sumbedza 1]

	Ndi tendelana nazwo tshoṭhe	Ndi tendelana nazwo	Vhukati ha u tendelana na u hanedzana	A thi tendelani nazwo	A thi tendelani nazwo tshoṭhe	(A thi na khetho)
86. Madzangano a u imelela vhashumi a na ndeme khulwane ya tsireledzo ya mushumo kha vhashumi	1	2	3	4	5	8
87. Nga nṅani ha madzangano a vhashumi nyimele dza mushumoni kha vhashumi dzo vha dzi tshi ḁo vha dzo vhifha u fhira zwine dza vha zwone zwino	1	2	3	4	5	8

88. Naa vha khou shumela muholo zwa zwino?

Ee	1
Hai	2

→ Kha vha pfukhele kha mbudziso 100

ARALI VHA TSHI KHOU SHUMELA MUHOLO ZWA ZWINO KHA VHA FHINGULE DZIMBUDZISO NGA HA MUSHUMO WAVHO MUHULWANE

Naa vha tendelana kana u hanedzana zwi ngafhani na zwi tatemende zwi tevhelaho nga ha mushumo wavho muhulwane. [*Garata ja u sumbedza 1*]

KHA VHA DZHIELE NZHELE: MBUDZISO DZI NGA HA MUSHUMO MUHULWANE ARLI VHA NA MISHUMO MINZHI

	Ndi tendelana nazwo tshothe	Ndi tendelana nazwo	Vhukati ha u tendelana na u hanedzana	A thi tendelani nazwo	A thi tendelani nazwo tshothe	(A thi na khetho)	
89.	Mushumo wanga wo tsireledzea	1	2	3	4	5	8
90.	Muholo wanga u ntha	1	2	3	4	5	8
91.	Zwikhala zwanga zwa u aluwa ndi zwinzhi	1	2	3	4	5	8
92.	Mushumo wanga u a takadza	1	2	3	4	5	8
93.	Ndi kona u shuma nga ndothe	1	2	3	4	5	8
94.	Mushumoni wanga ndi kona u thusa vhañwe	1	2	3	4	5	8
95.	Mushumo wanga u shumela lushaka	1	2	3	4	5	8
96.	Mushumo wanga u nhea tshifhinga tsha u khwinisa vhukoni hanga.	1	2	3	4	5	8

97. Naa vho fushea zwi ngafhani kha mushumo wavho (muhulwane)?

KHA VHA DZHIELE NZHELE: MBUDZISO DZI NGA HA MUSHUMO MUHULWANE ARLI VHA NA MISHUMO MINZHI

Ndo fushea tshothe	1
Ndo fushea nga maanda	2
Ndo fushea sa zwezwo	3
Vhukati ha u fushea na u sa fushea	4
A tho ngo fushea	5
A tho ngo fushea tshothe	6
(A thi na khetho)	8

98. Naa vha humbula uri zwi nga vha kondela kana u vha lelutshela zwi ngafhani u wana mushumo une wa vha wavhuqi u fana na une vha vha khawo zwino? [*Garata ja u sumbedza 23*]

Zwi nga leluwa nga maanda	1
Zwi nga leluwanyana	2
Vhukati ha u leluwa na u konḡa	3
Zwi nga kondanyana	4
Zwi nga konḡa nga maanda	5
(A thi na khetho)	8

99. Naa vha humbula uri zwi nga kondela kana u lelutshela hani feme kana dzangano javho u wana muñwe muthu vhuimoni havho arali vha nga litsha? [*Garata ja u sumbedza 23*]

Zwi nga leluwa nga maanda	1
Zwi nga leluwanyana	2
Vhukati ha u leluwa na u konḡa	3
Zwi nga kondanyana	4
Zwi nga konḡa nga maanda	5
(A thi na khetho)	8

MUṬA

Zwino ndi khou ṭoḍa u vha vhudzisa nga ha muṭa wavho.

Kha vha ite tsheo ya uri zwitamennde zwi tevhelaho zwi ṭalutshedza zwavhuḍi naa zwine zwa khou itea muṭani wavho. Vha humbelwa uri vha bule zwine zwa ṭalutshedza khwine uri tshiṅwe na tshiṅwe tshi khou itea lungana zwa zwino. [*Garaṭa la u sumbedza 24*]

	Muṭani wanga ...	Na luthihi	Tshiṅwe tshifhinga	Hafu ya tshifhinga	U fhira hafu ya tshifhinga	Misi yoṭhe
100.	Muṭani wanga zwo leluwa uri muṅwe na muṅwe a bule vhupfiwa hawe	1	2	3	4	5
101.	Zwo leluwa u amba nga thaidzo na vhathu vha nḅa u fhira u amba na miṅwe miraḍo ya muṭa wanga.	1	2	3	4	5
102.	Muraḍo muṅwe na muṅwe wa muṭa u shela mulenzhe kha tsheo khulwane dza muṭa.	1	2	3	4	5
103.	Miraḍo ya muṭa vha amba nga thaidzo vha dovha vha fushea nga thandululo.	1	2	3	4	5
104.	Muṭani wanga muṅwe na muṅwe u dzhia nḅila yawe.	1	2	3	4	5
105.	Miraḍo ya muṭa kwamana na miṅwe miraḍo ya muṭa nga ha tsheo dzavho.	1	2	3	4	5
106.	Ri konḍelwa u humbula nga ha zwine ra tea u ita sa muṭa.	1	2	3	4	5
107.	Vhuḍifari ndi havhuḍi muṭani washu.	1	2	3	4	5
108.	Miraḍo ya muṭa i pfa i tsinisa na vhathu vha nḅa u fhirisa miṅwe miraḍo ya muṭa.	1	2	3	4	5
109.	Muṭa wanga u lingedza nḅila ntswa dza u shumana na thaidzo.	1	2	3	4	5
110.	Muṭani wanga, ri kovhekana vhuḍifhinduleli	1	2	3	4	5
111.	Zwi a konḅa u shandukisa milayo muṭani wanga.	1	2	3	4	5
112.	Miraḍo ya muṭwa wanga a vha funi u ṭangana hayani.	1	2	3	4	5
113.	Musi hu tshi vha na thaidzo, ri swikelela nyandano.	1	2	3	4	5
114.	Miraḍo ya muṭa i shavha u amba mihumbulo yavho.	1	2	3	4	5
115.	Miraḍo ya muṭa vha a fhandekana u fhirisa u ita zwithu sa muṭa woṭhe wo fhelela.	1	2	3	4	5

MUTAKALO (ISSP 2011)

Zwino ndi tama u vha vhudzisa dzimbudziso nga ha mutakalo wavho na ndondolo ya mutakalo Afrika Tshipembe nga u angaredza.

116. Arali vho vha vha tshi nga sedza vhutshilo havho nga u angaredza ano maḁuvha, naa vha nga ri vho takala kana u sa takala zwi ngafhani?

Ndo takala tshoṭhe	1
Ndo takala nga maanḁa	2
Ndo takala sa zwezwo	3
Vhukati ha u takala na u sa takala	4
A tho ngo takala	5
A tho ngo takala nga maanḁa	6
A tho ngo takala tshoṭhe	7
(A thi na khetho)	8

Nga u angaredza, naa vha na fhulufhelo ji ngafhani kha ...

	Fhulufhelo tshoṭhe	Fhulufhelo ji hulwane	Fhulufhelo nyana	Fhulufhelo ji tukusa	A thi na fhulufhelo	(A thi na khetho)
117. ...sisiṭeme ya pfunzo Afrika Tshipembe?	1	2	3	4	5	8
118. ...sisiṭeme ya ndondolo ya mutakalo Afrika Tshipembe	1	2	3	4	5	8

119. Nga u angaredza, naa vha nga ri sisiṭeme ya ndondolo ya mutakalo ya Afrika Tshipembe ...

A i ṭoḁi tshanduko	1
I ṭoḁa tshanduko dzi si gathi	2
I ṭoḁa tshanduko nnzhi	3
I ṭoḁa u shandukisiwa tshoṭhe	4
(A thi na khetho)	8

120. Naa zwi a pfala kana a zwi pfali uri vhathu vha re na miholo ya nṭha vha kona u swikelela pfunzo ya khwine ya vhana vhavho u fhira vhane vha wana miholo ya fhasi? [Garaṭa ja u sumbedza 25]

Zwi a pfala tshoṭhe	1
Zwi a pfallanyana	2
Vhukati ha u pfala na u sa pfala	3
A zwi tou pfala	4
A zwi pfali tshoṭhe	5
(A thi na khetho)	8

121. Naa zwi a pfala kana a zwi pfali uri vhathu vha re na miholo ya nṱha vha kone u swikelela ndondolo ya mutakalo ya khwine u fhirisa vha miholo ya fhasi? [Garaṭa ja u sumbedza 25]

Zwi a pfala tshoṭhe	1
Zwi a pfallanyana	2
Vhukati ha u pfala na u sa pfala	3
A zwi tou pfala	4
A zwi pfali tshoṭhe	5
(A thi na khetho)	8

Naa vha tendelana kana u hanedzana zwi ngafhani na zwitatamennde zwi tevhelaho? [Garaṭa ja u sumbedza 1]

	Ndi tendelana nazwo tshoṭhe	Ndi tendela na nazwo	Vhukati ha u tendelana na u hanedzana	A thi tendelani nazwo	A thi tendelani nazwo tshoṭhe	(A thi na khetho)
122. Kha miṅwaha i si gathi i tevhelaho sisiṭeme ya ndondolo ya mutakalo Afrika Tshipembe i ḡo khwinisea.	1	2	3	4	5	8
123. Vhathu vha shumisa tshumelo dza ndondolo ya mutakalo lwo kalulaho.	1	2	3	4	5	8
124. Muvhuso u tea u ṅetshedza fhedzi tshumelo dza ndondolo ya mutakalo dza mutheo.	1	2	3	4	5	8
125. Nga u angaredza, sisiṭeme ya ndondolo ya mutakalo Afrika Tshipembe i a shuma.	1	2	3	4	5	8

126. Naa vha nga zwi takalela u badela mithelo ya nṱha u itela u khwinisa maimo a ndondolo ya mutakalo ya vhathu vhoṭhe Afrika Tshipembe? [Garaṭa ja u sumbedza 26]

Ndi nga zwi takalela nga maanḡa	1
Ndi nga zwi takalela	2
Vhukati ha u zwi takalela na u sa zwi takalela	3
Ndi nga si zwi takalele	4
Ndi nga si zwi takalele tshoṭhe	5
(A thi na khetho)	8

Naa vha pfana kana u pikisa ndambedzo nga masheleni ya muvhuso ya ... [Garaṭa ḽa u sumbedza 21]

	Ndi a zwi tikedza tshoṭhe	Ndi a zwi tikedza	Vhukati ha u zwi tikedza na u sa zwi tikedza	A thi imi nazwo	A thi imi nazwo tshoṭhe	(A thi na khetho)
127. nyolokodzo ya mishonga ya thivhela?	1	2	3	4	5	8
128. dzilafho ḽa HIV/AIDS?	1	2	3	4	5	8
129. mbekanyamushumo dza u thivhela u nona lwo kalulaho?	1	2	3	4	5	8
130. miaro ya u simula miraḽo?	1	2	3	4	5	8

Naa vha tendelana kana u hanedzana zwi ngafhani na zwitatamennde zwi tevhelaho? Vhathu vha tea u swikelela ndondolo ya mutakalo yo badelwihaho nga muvhuso nahu ... [Garaṭa ḽa u sumbedza 1]

	Ndi tendelana nazwo tshoṭhe	Ndi tendelana nazwo	Vhukati ha u tendelana na u hanedzana	A thi tendelani nazwo	A thi tendelani nazwo tshoṭhe	(A thi na khetho)
131. ...vha si vhadzulapo vha ḽa Afrika Tshipembe.	1	2	3	4	5	8
132. ...vha tshi ḽifara nga ṅila ine zwa tshinyadza mutakalo wavho.	1	2	3	4	5	8

133. U ya nga muhumbulo wavho, hu na vhathu vha ngana Afrika Tshipembe vhane vha sa swikelele ndondolo ya mutakalo ine vha i ṭoḽa?

A hu na	1
A si vhanzhi	2
Vha si gathi	3
Vhanzhi	4
(A thi na phindulo)	8

Thaidzo khulwane dza mutakalo dzi nga vha na zwivhangwi zwinzhi. Naa vha tendelana kana u hanedzana zwi ngafhani na zwitatamennde zwi tevhelaho? Vhathu vha na thaidzo khulwane dza mutakalo ...

[Garaṭa ja u sumbedza 1]

	Ndi tendelana nazwo tshoṭhe	Ndi tendela na nazwo	Vhukati ha u tendelana na u hanedzana	A thi tendelani nazwo	A thi tendelani nazwo tshoṭhe	(A thi na khetho)
134. ...ngauri vhuḍifari havho vhu tshinyadza mutakalo wavho.	1	2	3	4	5	8
135. ...nga ṅwambo wa vhupo vhune vha ḍi wana vhe khaho mushumoni kana hayani.	1	2	3	4	5	8
136. ...nga ṅwambo wa dzidzhini dzavho.	1	2	3	4	5	8
137. ...ngauri ndi vhashayi	1	2	3	4	5	8

138. Kha ri zwi dzhie hu na vhathu vhavhili vha lwalaho nga u lingana vhane vha ṭoḍa muaro muthihi wa mbilu. Muṅwe ha dai fola ngeno muṅwe a tshi dahesa. Nga muhumbulo wavho ndi nnyi ane a tea u wana muaro u thoma?

A sa dahi	1
O no dahesa	2
U daha na u sa daha havho a ho ngo tea u ita phambano	3
(A thi na khetho)	8

139. Zwino, kha ri zwi dzhie hu na vhaṅwe vhavhili vhane vha lwala u lingana vha ṭoḍaho muaro muthihi wa mbilu. Muṅwe u na miṅwaha ya 30, muṅwe u na miṅwaha ya 70. Nga muhumbulo wavho ndi nnyi ane a tea u wana muaro u thoma?

A re na miṅwaha ya 30	1
A re na miṅwaha ya 70	2
Miṅwaha yavho a i tei u ita phambano	3
(a thi na khetho)	8

140. Zwino, kha ri zwi dzhie hu na vhaṅwe vhavhili vhane vha lwala u lingana vha ṭoḍaho muaro muthihi wa mbilu. Muṅwe u na vhana vhaṭuku, muṅwe ha na vhana vhaṭuku. Nga muhumbulo wavho ndi nnyi ane a tea u wana muaro u thoma?

A re na vhana vhaṭuku	1
A si na vhana vhaṭuku	2
U vha na vhana vhaṭuku a zwo ngo tea u ita phambano	3
(A thi na khetho)	8

Naa vha tendelana kana u hanedzana zwi ngafhani na zwitatamennde zwi tevhelaho? [Garaṭa ja u sumbedza 1]

	Ndi tendelana nazwo tshoṭhe	Ndi tendela na nazwo	Vhukati ha u tendelana na u hanedzana	A thi tendelani nazwo	A thi tendelani nazwo tshoṭhe	(A thi na khetho)
141. Mishonga ya sialala i nea thandululo dza khwine dza thaidzo dza mutakalo u fhira mishonga ya tshikhuwa.	1	2	3	4	5	8
142. Mishonga ya sialala i fhulufhedzisa zwinzhi u fhirisa zwine ya kona zwone.	1	2	3	4	5	8

Naa vha tendelana kana u hanedzana zwi ngafhani na zwitatamennde zwi tevhelaho nga ha madokotela nga u angaredza Afrika Tshipembe? [Garaṭa ja u sumbedza 1]

	Ndi tendelana nazwo tshoṭhe	Ndi tendela na nazwo	Vhukati ha u tendelana na u hanedzana	A thi tendelani nazwo	A thi tendelani nazwo tshoṭhe	(A thi na khetho)
143. Musi ho sedzwa zwithu zwoṭhe, madokotela a a fhulufhedzea.	1	2	3	4	5	8
144. Madokotela vha rera nga khetho dza dzilafho dzoṭhe na vhalwadze vhavho.	1	2	3	4	5	8
145. Zwikili zwa mishonga zwa madokotela a si zwavhuḍi nga nḍila ine zwa tea u vha ngaho.	1	2	3	4	5	8
146. Madokotela vha sedzesa nga maanḡa miholo yavho u fhira vhalwadze vhavho.	1	2	3	4	5	8
147. Madokotela vha nga vhudza vhalwadze vhavho uri vho ita khakho nga tshifhinga tsha u ṭhaṭhuvha.	1	2	3	4	5	8

Kha vhege dza 4 dzo fhiraho ndi lungana he vha ... [Garaṭa ja u sumbedza 27]

	Na luthihi	A si kanzhi	Tshinwe tshifhinga	Kanzhi	Lunzhi nga maanḡa	(A thi na khetho)
148. ...vha konḡelwa u ita mishumo wa mushumoni kana ya hayani nga ṅwambo wa thaidzo dza mutakalo?	1	2	3	4	5	8
149. ...vha na matsivha kana vhuṭungu muvhilini?	1	2	3	4	5	8
150. ...pfa vha songo takala hafhu vhe na mutsiko?	1	2	3	4	5	8
151. ...fhelelwa nga vhuḍifhulufhelii?	1	2	3	4	5	8
152. ...pfa u nga vha nga si kone u fhenya thaidzo dzavho?	1	2	3	4	5	8

Kha miṅwedzi ya 12 yo fhiraho, ndi lungana he vha dalela kana vha dalelwa nga... [Garaṭa 1a u sumbedza 27]

	Na luthihi	A si kanzhi	Tshinwe tshifhinga	Kanzhi	Lunzhi nga maandḁa	(A thi na khetho)
153. ...dokotela?	1	2	3	4	5	8
154. ...maine wa sialala?	1	2	3	4	5	8

155. Kha miṅwedzi ya 12 yo fhiraho, naa vho vhuya vha vaelelwa vhusiku vthuthihi sibadela kana kiliniki sa mulwadze? [Kha vha dzhieles nzhele: zwi katela na u ya u vhofoholowa/beba].

Ee	1
Hai	2

Kha miṅwedzi ya 12 yo fhiraho, zwo no vhuya zwa itea uri vha si wane dzilafho 1o vha teaho nge ...

	Ee	Hai	A tho ngo vha na thoḁea ya dzilafho
156. ... vha si kone u badela?	1	2	7
157. ... vha si kone u wana tshifhinga mushumoni kana vho farekana nga zwiniwe-vho?	1	2	7
158. ...dzilafho 1a vha 1i siho hune vha dzula hone kana tsini?	1	2	7
159. ...mutevhe wa u lindela kana muduba wa vha u mulapfusa?	1	2	7

Khonadzeo ndi nngafhani ya uri arali vha nga lwala nga maandḁa, vha nga wana kana vha si wane ...

	Ndi na vhuṭanzi uri ndi ḁo wana	Hu na khonadzeo ya uri ndi ḁo wana	Khonadzeo ya u wana na u sa wana i hone	Hu na khonadzeo ya u sa wana	Ndi na vhuṭanzi ha uri ndi nga si wane	(A thi na khetho)
160. ...dzilafho 1a khwinesa 1i re hone Afrika Tshipembe?	1	2	3	4	5	8
161. ...dzilafho kha dokotela wa kheho yanga?	1	2	3	4	5	8

162. Nga u angaredza, naa vho fushea kana u sa fushea zwi ngafhani nga sisiteme ya ndondolo ya mutakalo ya Afrika Tshipembe? [Garaṭa ja u sumbedza 28]

Ndo fushea tshoṭhe	1
Ndo fushea nga maanḁa	2
Ndo fushea sa zwezwo	3
Vhukati ha u fushea na u sa fushea	4
A tho ngo tou foushea zwavhuḁi	5
A tho ngo fushea	6
A thongo fushea tshoṭhe	7
(A thi na khetho)	8

Naa vho fushea kana u sa fushea zwi ngafhani nga kufarelwe kwe vha ku wana ... [Garaṭa ja u sumbedza 28]

	Ndo fushea tshoṭhe	Ndo fushea nga maanḁa	Ndo fushea sa zwezwo	Vhukati ha u sa fushea na u fushea	A tho ngo fushea zwavhuḁi	A tho ngo fushea	A thongo fushea tshoṭhe	(A thi na khetho)	(A zwi tei)
163. ...musi vho dalela dokotela?	1	2	3	4	5	6	7	8	9
164. ...musi vho dalela ṅanga ya tshirema?	1	2	3	4	5	6	7	8	9
165. ...musi vhe sibadela?	1	2	3	4	5	6	7	8	9

166. Naa vha daya segereṭe, arali zwo ralo vha nga vha vha tshi daha nngana nga ḁuvha?

A thi dahi nahone a thi athu daha	1
A thi dahi zwino fhedzi ndo vha ndi tshi daha	2
Ndi daha segereṭe dza 1-5 nga ḁuvha	3
Ndi daha segereṭe dza 6-10 nga ḁuvha	4
Ndi daha segereṭe dza 11-20 nga ḁuvha	5
Ndi daha segereṭe dza 21-40 nga ḁuvha	6
Ndi daha segereṭe dzi fhiraho 40 nga ḁuvha	7
(A thi na khetho)	8

Ndi lu ngana hune vha ...

	Na luthihi	Luthihi nga n̄wedzi kana lu si lunzhi	Lunzhi nyana nga n̄wedzi	Lunzhi nyana nga vhege	Ḑuvha a ḑinwe na ḑinwe	(A thi na khetho)
167. ...nwa zwinwo zwa zwikambi zwa 4 kana u fhira nga ḑuvha ḑithihi?	1	2	3	4	5	8
168. ...ita nyito ya u shumisa maanḑa lwa minetse ya 20 ine ya ita uri vha bve biko kana u femela nṱha lu songo ḑoweleaho?	1	2	3	4	5	8
169. ...ḑa mutshelo kana muroho mutete?	1	2	3	4	5	8

170. Nga u angaredza, nga nga ri mutakalo wavho ... [Hafha ri khou amba nga vhuvhili hazwo mutakalo wa muvhili na ṱhohoni]

ndi wavhuḑisa	ndi wavhuḑi nga maanḑa	ndi wavhuḑi	u vhukati	a si wavhuḑi	(A thi na khetho)
1	2	3	4	5	8

171. Naa vha na vhulwadze ha tshifhinga tshilapfu, ha tshoṱhe, kana vuholefhai?

Ee	1
Hai	2

Naa ...

172. vhulapfu havho:	cm
173. tshileme tshavho:	kg

(A thi ḑivhi)	8
(A thi ḑivhi)	8

174. Naa vha na tshikimu kana gavhelo ḑa dzilafho kana ndindakhombo inwe-vho ya mutakalo ya phuraivete?

Ee	1
Hai	2

→ Kha vha pfukhele kha mbudziso 176

175. Arali vha si na tshikimu tsha dzilafho, naa vha ... ?

badela u bva tshikwamani tshavho uri vha ṱolwe nga dokotela kana u renga mishonga khemisini.	1
ḑitika nga sekithara ya muvhuso kha tshumelo dzoṱhe dza ndondolo ya mutakalo	2
ḑitika zwinzhi nga sekithara ya muvhuso fhedzi vha ya dokotelani wa phuraivete tshinwe tshifhinga	3
anzela u tshila nga nṅani ha ndondolo ya mutakalo	4
(A thi ḑivhi)	8

176. Musi vha tshi humbula nga ndindakhombo ya mutakalo yavho ya phuraivete nga ri ...

vho tsireledzea zwavhuḽi nga maanḽa	1
vho tsireledzea zwavhuḽi	2
a vho ngo tsireledzea zwavhuḽi	3
(A thi ḽivhi)	9

U DAHA NA VHUḽIFARI HA FOLA

Naa vha a shumisa kana vho no vhuya vha shumisa tshiḽwe tsha zwibveledzwa zwa fola zwi tevhelaho?

	Duvha ḽiḽwe na ḽiḽwe	Maḽw e maḽu vha	Ndo litsha nga fhasi ha miḽwedzi ya 6 yo fhiraho	Ndo litsha miḽwedzi i fhiraho 6 yo fhiraho	A thi athu na luthihi
177. Segereḽe yo magiwaho	1	2	3	4	5
178. Segereḽe ya u ḽipombela (Zolo)	1	2	3	4	5
179. <i>Hubbly</i> kana <i>hookah</i> kana bibi ya maḽi	1	2	3	4	5
180. Sigara kana bibi	1	2	3	4	5
181. Segereḽe tsha eḽekitiḽironiki	1	2	3	4	5
182. Tshinefu tsha u fembedza	1	2	3	4	5
183. Tshinefu tsha u guma	1	2	3	4	5

184. Musi zwo fhelela, ndi tshifhinga tshi ngafhani vha tshi khou daha kana tshe vha vhuya vha daha nga misi?

Minḽwaha

--	--

A thi tsha humbula/ a thina vhuḽanzi 98

A hu na tsho teaho, a thi athu vhuya nda → Kha vha
daha.....99 pflake kha
mbudziso. 189

185. Kha maḽuvha e vha daha ngao, vho vha vha tshi daha segereḽe nngana, hu tshi katelwa na dzo tou pombiwaho, nga ḽuvha??

Segereḽe nga ḽuvha.....

--	--

Arali hu si na, kha vha rekhode '00'

186. Vha daha segereḽe tsha u thoma nga murahu ha tshifhinga tshi ngafhani musu vha tshi kha ḽi bva u vuwa?

Kha miniti ya 5	1
Kha miniti ya 30	2
Vhukati ha miniti ya 30 na ya 60 (1 iri)	3
Nga murahu ha iri nthihi	4
Ndo ima u daha ḽuvha na ḽuvha	5
A thi athu vhuya nda daha ḽuvha na ḽuvha	6
(A thi ḽivhi/ a thi na khetho)	8

187. Naa vho no vhuya vha lingedza u litsha u daha?

Na luthihi	1
Luthihi	2
Luvhili	3
Luraru kana u fhira	4
A thi tsha daha na luthihi	5
(A thi qivhi/ a thi na khetho)	8

188. Naa vha khou pulana u litsha fola/u daha?

Kha nwedzi u qaho	1
Kha miñwedzi ya 6 i qaho	2
Tshivhinga tshi qaho, nga murahu ha miñwedzi ya 6	3
A thi khou pulana u litsha	4
(A thi qivhi/ a thi na khetho)	8

MUTAKALO WA MULOMO

189. Naa vha nga pima hani tshiimo tsha mutakalo wa mulomo wavho?

Wavhuḽi nga maanda	Wavhuḽi	Vhukati ha u sa vha wavhuḽi na u vha wavhuḽi	A si wavhuḽi	A si wa vhuḽi tshoḽhe
1	2	3	4	5

190. Kha tshifhinga tsho fhiraho, naa vho no vhuya vha lengisa ndondolo kana dzilafho ja maḽo nga nḽambo wa tshelede?

Ee	1
Hai	2

191. Ndi mangana maḽo a mvelo ane vha vha nao mulomoni wavho?

Maḽo anga oḽhe	Vhunzhi ha maḽo anga (u fhira hafu)	Hafu ya maḽo anga	A si gathi (nga fhasi ha hafu)	Na liḽi zwaḽo
1	2	3	4	5

Kha minwedzi ya 12 yo fhiraho, ndi lu ngana he vha țangana na zwi tevhelaho? [Garața ȱa u sumbedza 29]

	Na luthihi	A zwo ngo itea	Lu si lunzhi	lunzhinyana	Lunzhi	(A thi țivhi)
192. U vha na thaido ya u bula ȱirwe ipfi nga ȱwambo wa thaidzo ya maȱo avho, mulomo kana maȱo a mahodze?	1	2	3	4	5	8
193. U pfa u nga muthetshelo wavho wo nana nga ȱwambo wa thaidzo ya maȱo avho, mulomo kana maȱo a mahodze?	1	2	3	4	5	8
194. U pfa u rema mulomoni wavho?	1	2	3	4	5	8
195. U țivana vha sa takaleli u ȱa zwiȱiwa nga ȱwambo wa thaidzo ya maȱo avho, mulomo kana maȱo a mahodze?	1	2	3	4	5	8
196. U vha na vhuȱilisi nga ȱwambo wa thaidzo ya maȱo avho, mulomo kana maȱo a mahodze?	1	2	3	4	5	8
197. U pfa vha songo dzudzanyea nga ȱwambo wa thaidzo ya maȱo avho, mulomo kana maȱo a mahodze?	1	2	3	4	5	8
198. U pfa zwiȱiwa zwi sa fushi nga ȱwambo wa thaidzo ya maȱo avho, mulomo kana maȱo a mahodze?	1	2	3	4	5	8
199. U kaȱuda u ȱa nga ȱwambo wa thaidzo ya maȱo avho, mulomo kana maȱo a mahodze?	1	2	3	4	5	8
200. U konȱelwa nga u țigedȱa nga ȱwambo wa thaidzo ya maȱo avho, mulomo kana maȱo a mahodze?	1	2	3	4	5	8
201. U shona nga ȱwambo wa thaidzo ya maȱo avho, mulomo kana maȱo a mahodze?	1	2	3	4	5	8
202. U thithisea/khakhisea nga ȱwambo wa thaidzo ya maȱo avho, mulomo kana maȱo a mahodze?	1	2	3	4	5	8
203. U konȱelwa u ita mushumo wa nga misi nga ȱwambo wa thaidzo ya maȱo avho, mulomo kana maȱo a mahodze?	1	2	3	4	5	8
204. U pfa u nga a vha fusheai zwavhuȱi nga vhutshilo nga ȱwambo wa thaidzo ya maȱo avho, mulomo kana maȱo a mahodze?	1	2	3	4	5	8
205. U balelwa tshoȱhe u nga shuma?	1	2	3	4	5	8

206. Ndi lungana hune vha dalela dokotela wa maṅo kana kiliniki ya maṅo?

Musi ndi tshi pfa u vhavha fhedzi	1
Nga murahu ha miṅwedzi ya 6	2
Nga murahu ha ṅwaha	3
Luthihi nga murahu ha miṅwaha mivhili	4
Musi hu na ṭhōḁea	5
A thi athu dalela dokotela wa maṅo kana kiliniki ya maṅo	6
(A thi ḁivhi)	8

→ Kha vha pfukhele kha mbudziso 211

207. Tshiitisi tshihulawne tsha u dalela havho dokotela wa maṅo lwa u fhedza tsho vha tshi tshini? (kha vha sway nthihi fhedzi)

U sa ḁigedḁa muyani (u fhela mbilu)	1
U sa kona u haseledza sa nga misi	2
U sa kona u ita mishumo ya ḁuvha yo ḁoweleaho	3
U sa kona u vula mulomo wanga	4
U sa kona u ja	5
U kundelwa u eḁela	6
U kundelwa u tshimbila	7
U balelwa u nwa zwinwiwa zwi rotholaho kana zwa swigiri	8
U balelwa u nwa zwinwiwa zwi rotholaho na zwi fhisaho	9

208. Arali vha songo fushea nga tshumelo ya maṅo yo fhiraho, ndi ngani? (Kha vha khethe zwo teaho)

Ndo vha ndo fushea nga maanḁa	01
Ndo ḁo tea u lindela tshifhinga tshilapfu uri ndi vhone dokotela wa maṅo	02
Ndo ḁo tea u lindela tshifhinga tshilapfu uri ndi kone u vhaledza datumu	03
Vhashumi vha hone vho vha vhe na luswetho	04
Vhashumi vho vha vha sa vhone vhe phurofheshina ja	05
Dzilafho jo vha ji tshi khou ḁuresa	06
A tho ngo kwamiwa kha tsheo ya dzilafho	07
Zwo vha zwi tshi khou vhavha nga maanḁa	08
Kiliniiki yo vha i songo kuna	09
Na tshithihi tsha zwi re afho ṅṭha (kha vha bule tshiitisi)	10
(A thi ḁivhi /A thi na khetho)	11

209. Naa vho badela hani kha madalo a fhedza a kiliniki ya maṅo? (Kha vha swaye phindulo nthihi fhedzi)

Ndo badela mutengo woṭhe nga kha tshikimu tsha dzilafho	1
Ndo badela tshipiḁa nga tshikumu tsha dzilafho ngeno tshinwe tshipiḁa ndo badela u bva tshikwamani	2
Ndo badela nga kheshe u itela u vhila murahu kha tshikimu tshanga tsha dzilafho	3
Ndo badela nga kheshe	4
Ndo badela nga garaṭa ya tshikolodo/tshikodo	5
A tho ngo badela, dzilafho jo vha ji mahala	6
A thi tsha humbula	7
A tho ngo dalela dokotela wa maṅo	8

210. Naa vho ḡo tea u sa vha na ṡhoḡea dza mutheo u itela uri vha kone u badela musi vha tshi dalela dzilafho ja maṡo lwa u fhedza (sa zwiliwa, rennde)?

Ee	1
Hai	2
(A thi ḡivhi)	8

211. Kha miṡwedzi ya 6 yo fhiraho naa vho pfa vhuṡungu kha zwi tevhelaho mulomoni/luṡahani lwavho (zwo teaho kha vhone) (Ndi lungana he vha pfa vhuṡungu)

	Ee	Hai	Ndi lu ngana kha miṡwedzi ya 6 yo fhiraho
a) Maṡo	1	2	
b) Marinini	1	2	
c) Maṡo a mahodze	1	2	
d) Zwilonda mulomoni	1	2	
e) ṡhumo dza ṡhaha (nga phanda ha dzinḡevhe)	1	2	

MUVHUDZISI: ARA LI PHINDULO HU HAI KHA KHETHO DZOṡHE DZA MBUDZISO 212, KHA VHA PFUKHELE KHA MBUDZISO 218.

212. Ndi thaidzo dzifhio dze vha vha nadzo musi vha tshi pfa vhuṡungu lwa u fhedza nga maṡo avho, mulomo kana maṡo a mahodze? (Kha vha swaye zwoṡhe zwo teaho)

a)	U sa kona u ja/u shenga/ u ṡafuna	1
b)	U sa eḡela	2
c)	U sa kona u nwa zwithu zwi rotholaho kana zwi re na swigiri	3
d)	U balelwa u ita mishumo yo ḡowealeho (balelwa u ita mishumo yanga ya ndeme)	4
e)	U sa kona u amba	5
f)	U sa kona u haseledza sa nga misi (tsumbo, u bvela nṡha, u dalela mashaka kana dzikhonani kana u ya vhengeleni)	6
g)	U sa ḡigeḡa muyani (u sa takala)	7

213. Naa vha nga pima hani u dzhenelela ha vhuṡungu ha mulomoni he vha vha naho lwa u fhedza?

Ha vhukati nga maṡa	Ha vhukati	Ha vhukatinzana	Vhu hulwane	Vhu hulwanesa
1	2	3	4	5

214. Vho ita mini/vho ya ngafhi lwa u fhedza musi vha tshi pfa vhuṭungu kha maṅo, maṅo a mahodze kana mulomoni? [MUVHUDZISI: PHINDULO NNZHI]

a)	A thi athu reṅwa nga maṅo	1
b)	Ndo ya kiliniki ya maṅo ya phuraivete	2
c)	Ndo ya kiliniki ya maṅo ya Muvhuso	3
d)	Ndo ya kha Nese/dokotela/sibadela	4
e)	Ndo ya ṅangani ya tshirema	5
f)	Ndo shumisa mushonga wa khemisini	6
g)	Ndo shumisa mushonga wa hayani	7
h)	A tho ngo ita tshithu	8

215. Naa zwi tevhelaho zwo rema tshifhinga tshi ngafhani?

	Dzivhege	Maḡuvha
a)	Maṅo	
b)	Marinini	
c)	Maṅo a mahodze	
d)	Zwilonda mulomoni	
e)	Ṭhumo dza ṭhaha (nga phanḡa ha dzinḡevhe)	
f)	Other	

216. Naa vho badela vhugai musi vha tshi ḡo pfa vhuṭungu lwa u fhedza kha maṅo avho, marinini, kana mulomoni?

Mbadelo (R)

217. Ndi maḡuvha mangana, musi o ṭangana, he vha lova muḡhumo, khoḡitshi kana tshikolo kha miṅwedzi ya 6 yo fhiraho nga ṅwambo wa vhuṭungu mulomoni na/kana u ya kiliniki ya maṅo?

Tshivhalo tsha maḡuvha e nda lova muḡhumo/ tshikolo/ khoḡitshi/ yunivesithi	maḡuvha a .....
A thongo vhuya nda tea u lova muḡhumo/ tshikolo/ khoḡitshi/ yunivesithi	997
(A thi na phindulo)	998
(A zwi tei: a thi shumi kana u dzhena tshikolo/ khoḡitshi/ yunivesithi)	999

218. Naa vho ḡiimisela u ya kiliniki ya maṅo kha miṅwedzi ya 12 i ḡaho u itela madalo a u tivhela thaidzo dza mutakalo dza mulomoni, u tshekiwa na/kana u ṭanzwiwa?

Ee	1	→	Kha vha pfukhele kha mbudziso 220
Hai	2		
(A thi na vhuṭanzi)	8	→	Kha vha pfukhele kha mbudziso 220

219. Arali zwi songo ralo, ndi ngani? Ndi tshini tsha ndeme tshi vha thivhelaho (Kha vha swaye fhedzi tshi teaho)

A hu na ṭhoḡea ya u ya ṅangani ya maṅo/ a hu na tsho khakheaho nga maṅo anga, a thi vhoni ndeme ya u ya ṅangani ya maṅo	01
Ndi nga si kone u badela mitengo ya hone	02
Hu na ṅanga dza maṅo dza phuraivete fhedzi	03
A hu na ṅanga ya maṅo tsini	04
A thi wani tshifhinga tsha u ya	05
Ndi a shavha u ya ṅangani ya maṅo	06
Ndi hangwa tshifhinga tshoṭhe	07
Zwi a konḡa u swika ṅangani ya maṅo	08
Ndo vha na tshenzhemo i si yavhuḡi kha ṅanga ya maṅo	09
Ndi a shona u ya ṅangani ya maṅo	10
Na tshithihi tshazwo	11
Tshiṅwe tshiitisi (kha vha ṭaluse)	12

U VOUTH

220. Vhaṅwe vhathu a tsha vouta ano maḡuvha nga ṅwambo wa tshiitisi tshino na tshiḡa. Naa vho vouta kha khetho dza lushaka dzo fhiraho dza 2009?

Ee ndo vouta	1	Kha vha fhindule mbudziso Q.221
Hai, a tho ngo vouta	2	→ Kha vha pfukele kha mbudziso Q.222
Ndo vha ndi sa tei u vouta	3	→ Kha vha pfukele kha mbudziso Q.222

221. Naa vho voutela jihoro jifhio kha dzikhetho dza lushaka dzo fhiraho, dze dza farwa nga 2009?

MUVHUDZISI: VHA SONGO VHALELA NTHA DZIKHETHO. KHA VHA TINGELEDZE KHETHO NTHIHI FHEDZI

African Christian Democratic Party (ACDP)	01
African National Congress (ANC)	02
Azanian People's Organisation (AZAPO)	03
Democratic Party / Alliance (DA/DP)	04
Freedom Front Plus / Vryheidsfront Plus (FF+/VF+)	05
Independent Democrats (ID)	06
Inkatha Freedom Party (IFP)	07
Minority Front (MF)	08
Pan-Africanist Congress (PAC)	09
United Christian Democratic Party (UCDP)	10
United Democratic Movement (UDM)	11
Congress of the People (COPE)	12
Linwe (kha vha bule)	13
A tho ngo vouta	14
A thi na vhuṭanzi	15
(O hana u fhindula)	97
(A thi ḡivhi)	98

ZWIṬALULI ZWA MUFHINDULI

222. Mbeu ya mufhinduli [kha vha kope kha siaṭari ja vhukwamani]

Munna	1
Musadzi	2

223. Murafho wa mufhinduli [kha vha kope kha siaṭari ja vhukwamani]

Murema	1
Mukhajadi	2
Muindia/Muasia	3
Mutshena	4
Zwiṅwe	5

224. Vhukale ha mufhinduli nga miṅwaha yo fhelelaho [kha vha kope kha siaṭari ja vhukwamani]

Minwaha ya			
------------	--	--	--

(A thi ḡivhi) = 998

225. Naa vha na mufarisi, arali zwo ralo, vha dzula muḡini muthihi?

Ee, ndi na mufarisi hafhu ri dzula muḡini muthihi	1
Ee, ndi na mufarisi fhedzi a ri dzuli muḡini muthihi	2
A thina mufarisi	3
(vho hana)	9

226. Tshiimo tshavho tsha nzeo ndi tshifhio?

Ro vhingana (tshirema fhedzi)	1
Ro vhingana (tshikhuwa fhedzi)	2
Ro vhingana (tshirema na tshikhuwa)	3
Ntsiwa/Tshilikadzi	4
Ro țalana	5
Ro fhambana	6
A thi athu mala/malwa	7
(O hana u fhindula)	8
(A thi țivhi)	9

227. Ndi maimo afhio a nțhesa a pfuzo e vha a swikelela?

A tho ngo dzhena tshikoloni	00
Gireidi 0	01
Murole wa A/Gireidi 1	02
Murole wa B/Gireidi 2	03
Gireidi 3/ Murole 1	04
Gireidi 4/ Murole 2	05
Gireidi 5/ Murole 3	06
Gireidi 6/ Murole 4	07
Gireidi 7/ Murole 5	08
Gireidi 8/ Murole 6/Fomo 1	09
Gireidi 9/ Murole 7/ Fomo 2	10
Gireidi 10/Standard 8/ Fomo 3	11
Gireidi 11/ Murole 9/ Fomo 4	12
Gireidi 12/ Murole 10/ Fomo 5/Mațiriki	13
țhanziela ya Thekenikaja ya Lushaka I	14
țhanziela ya Thekenikaja ya Lushaka II	15
țhanziela ya Thekenikaja ya Lushaka III	16
Dipuțoma/țhanziela ndi si na Gireidi 12/Murole 10	17
Dipuțoma/ țhanziela ndi na Gireidi 12/Murole 10	18
Digirii	19
Digirii kana dipuțoma ya nnțha	20
Zwiņwe, kha vha bule	21
(A thi țivhi)	98

228. Ndi miņwaha mi ngana ya pfunzo tshifhinga tsho țalaho ye vha i fhedza?

MUVHUDZISI: KHA VHA KATELE PHURAIMARI NA SEKONDARI, YUNIVESITHI NA DZIņWE PFUNZO DZA NțHA, NA TSHIFHINGA TSHA GUDEDZINI, FHEDZI VHA SONGO KATELA MIņWAHA YO DOVHOLOLWAHO. ARA LI MUFHINDULI A TSHEE TSHIKOLONI KHA VHA VHALELE MIņWAHA YO FHELAHO U SWIKA ZWINO.

miņwaha ya

--	--

(a hongo dzheniwa tshikolo lwa foma) = 00
(A thi țivhi) = 98

229. Naa vha mudzulapo wa Afrika Tshipembe?

Ee	1
Hai	2
(A thi qivhi)	8

230. Ndi luambo lufhio lune vha lu ambesa hayani?

Tshisuthu	01
Tshitswana	02
Tshibeli	03
Tshiswati	04
Tshindevehele	05
Tshithosa	06
Tshizulu	07
Tshitsonga	08
Tshivenda/Tshilemba	09
Afrikaans	10
English	11
Luñwe luambo lwa tshirema	12
Luambo lwa Yuropa	13
Luambo lwa India	14
Luñwe (kha vha bule)	15

231. Naa vha khou shumela malamba zwa zwino, vho vhuya vha shumela malamba tshifhingani tsho fhiraho, kana a vha athu shumela muholo?

Ndi khou shumela muholo zwa zwino	01	→ Kha vha vhudzise mbudziso 232
A thi khou shumela muholo sa zwino fhedzi ndo no shumela muholo tshifhinga tsho fhiraho	02	→ Kha vha pfukele kha mbudziso 233
A thi a thu shumela muholo	03	→ Kha vha pfukele kha mbudziso 242
A hu na phindulo	08	

232. Ndi awara nngana, nga u angaredza, hune vha shumela muholo kha vhege yo qoweleaho, hu tshi katelwa na tshifhinga tsho engedzwaho?

Dziawara dza

Dziawara dza 96 kana u fhira	96
(A thi qivhi)	98

233. Naa vha mutholiwa/vho vha vhe mutholiwa, muqitholi kana vha shuma kha bindu ja muṭa wavho? (Kha vha sedze mushumodendele wavho)

Vha mushumi	1	Kha vha pfukele kha mbudziso 235
Vha muqitholi a si na vhashumi	2	Kha vha pfukele kha mbudziso 235
Vha muqitholi a re na vhashumi	3	
Vha khou shumela bindu ja muṭa wavho	4	Kha vha pfukele kha mbudziso 235
(A hu na phindulo)	9	
(A thi athu u shuma)	0	

234. Vha na/vho vha vha na vhashumi vha ngana, vha sa kateli na vhone vhane?

vhashumi vha

vhashumi vha 9995 kana u fhira	9995
(A hu na phindulo)	9999
(A hu na zwi teaho)	0000

235. Naa vha lavhelesa/vho vha vha tshi lavhelesa vhañwe vhashumi?

MUVHUDZISI: ARA LI VHA SA SHUMI, KHA VHA VHUDZISE NGA HA MUSHUMO UNE HA SI VHE KALE VHO BVA KHAWO

Ee	1
Hai	2
(A thi ðivhi)	8
(A hu na phindulo)	9
(A hu na tshi teaho – a thi athu shuma)	0

Kha vha pfukele kha mbudziso 237

236. Naa ndi vhashumi vhañwe vha ngana vhane/vhe vha vha vha tshi vha lavhelesa?

vha shumi vha

vhashumi vha 9995 kana u fhira	9995
(A hu na phindulo)	9999
(A hu na zwi teaho)	0000

237. Naa vha shuma/vho vha vha tshi shuma kha dzangano ji shumelaho u bindula kana dzangano ji sa shumeli u bindula?

MUVHUDZISI: KHA VHA TINGELEDZE PHINDULO NTHIHL. ARA LI VHA SA SHUMI, KHA VHA VHUDZISE NGA HA MUSHUMO UNE HA SI VHE KALE VHO BVA KHAWO

Dzangano ji shumelaho mbuelo	1
Dzangano ji sa shumeli mbuelo	2
(A thi ðivhi)	8
(A hu na phindulo)	9
(A hu na tshi teaho – a thi athu shuma)	0

238. Naa vha shuma/vho vha vha tshi shumela muvhuso kana mutholi wa phuraivete?

MUVHUDZISI: KHA VHA TINGELEDZE PHINDULO NTHIHL. ARA LI VHA SA SHUMI, KHA VHA VHUDZISE NGA HA MUSHUMO UNE HA SI VHE KALE VHO BVA KHAWO

Muvhuso	1
Mutholi wa phuraivete	2
(A thi ðivhi)	8
(A hu na phindulo)	9
(A hu na tshi teaho – a thi athu shuma)	0

239. Naa mushumo wavho wa zwino ndi ufho (dzina la mushumodendele wavho)?

MUVHUDZISI: KHA VHA TINGELEDZE PHINDULO. ARALI VHA SA SHUMI, KHA VHA VHUDZISE NGA HA MUSHUMO UNE HA SI VHE KALE VHO BVA KHAWO

(Vho hana u fhindula)	97
(A thi ñivhi, a zwo ngo țalutshedzwa zwavhuđi)	98
(A hu na tshi teaho – a thi athu shuma)	99

240. Naa ndi nyito dzifho dzine vha dzi ita vhunzhi ha tshifinga (kha mushumodendele wavho)?

MUVHUDZISI: KHA VHA TINGELEDZE PHINDULO. ARALI VHA SA SHUMI, KHA VHA VHUDZISE NGA HA MUSHUMO UNE HA SI VHE KALE VHO BVA KHAWO

(Vho hana u fhindula)	97
(A thi ñivhi, a zwo ngo țalutshedzwa zwavhuđi)	98
(A hu na tshi teaho – a thi athu shuma)	99

241. Naa feme/dzangano line vha shuma khalo li ita mini – naa ndi lushaka lufho lwa zwibveledzwa/mushumo u itwaho mushumoni wavho?

MUVHUDZISI: ARALI MUFHINDULI O SHUMELA MUTHOLI A FHIRAHO MUTHIHI, KANA ARALI A TSHI SHUMA A DOVHA HAFHU A VHA MUĐITHOLI, KHA VHA SEDZE KHA MUSHUMODENDELE. ARALI VHO BVA PHENSHENI KANA VHA SA SHUMI ZWA ZWINO, KHA VHA VHUDZISE NGA HA MUSHUMO UNE HA SI VHE KALE VHO BVA KHAWO

(Vho hana u fhindula)	97
(A thi ñivhi, a zwo ngo țalutshedzwa zwavhuđi)	98
(A hu na tshi teaho – a thi athu shuma)	99

242. Naa tshiimo tshavho tsha u tholwa ndi tshifho? (Ndi tshifho kha zwi tevelaho tshine tsha țalutshedza khwine nyimele yavho ya mushumo ya zwino?)

Ndi khou shuma lwa tshifinga tshilapfu/tshoțhe	01
Ndi khou shuma lwa tshifhinganyana	02
Ndi khou shuma zwa nga fhasi ha tshifhinganyana (mushumo wa tshifhinganyana)	03
Ndi khou lwala lwa tshifhinganyana	04
A thi shumi, a thi khou foela	05
A thi shumi, ndi khou foela	06
Ndi muholaphesheni (vhualuwa/u notha)	07
Ndi khou lwala lwa tshifinga tshilapfu kana muholefhali	08
Mufaramuța, a thi shumi na luthihi, a thi khou țođa mushumo	09
Mufaramuța, ndi khou țođa mushumo	10
Mutshudeni/mugudiswa	11
Zwiñwe (kha vha bule)	12

243. Arali vho mala/malwa kana vha na mufarisi, naa vha khou shumela muholo zwa zwino, vho vhuya vha shumela muholo tshifhinga tsho fhiraho kana a vha athu shumela muholo?

Ndi khou shumela muholo zwa zwino	1	Kha vha vhudzise mbudziso 244
Zwa zwino a thi shumeli muholo, kana u shumela muholo tshifhinga tsho fhiraho	2	Kha vha pfukele kha mbudziso 245
A vha athu shumela muholo	3	Kha vha pfukele kha mbudziso 250
A hu na tshi teaho (A thina mufarisi)	0	Kha vha pfukele kha mbudziso 250

244. Naa ndi tshikati tsha awara nngana dzine mufarisi wavho a anzela u shuma dzone kha vhege yo dowealeho, hu tshi katelwa tshifhinga tsho engedzwaho?

Dziawara dza

Dziawara dza 96 kana u fhira	96
(A thi divhi)	98
(A hu na phindulo)	99
(A hu na tshi teaho – a thi shumi zwa zwino)	00

245. Naa mufarisi wavho u a shuma, ndi muḡitholi kana u khou shumela bindu ja muḡa wa hawe?

Vha mushumi	1
Vha muḡitholi a si na vhashumi	2
Vha muḡitholi a re na vhashumi	3
Vha khou shumela bindu ja muḡa wavho	4
(A hu na phindulo)	9
(A thi athu u shuma)	0

246. Naa mufarisi wavho u lavhelesa vhanwe vhashumi ngae?

MUVHUDZISI: ARLI VHA SA SHUMI, KHA VHA VHUDZISE NGA HA MUSHUMO UNE HA SI VHE KALE VHO BVA KHAWO

Ee	1
Hai	2
(A thi divhi)	8
(A hu na phindulo)	9
(A hu na tshi teaho – a thi athu shuma)	0

247. Naa mushumo wa mufarisi wavho ndi/wo vha u fhio (dzina ja mushumodendele)?

MUVHUDZISI: KHA VHA N'WALE PHINDULO ARLI VHA SA SHUMI ZWA ZWINO, KHA VHA VHUDZISE NGA HA MUSHUMO UNE HA SI VHE KALE VHO BVA KHAWO

(Vho hana u fhindula)	<input type="text"/>	<input type="text"/>	97
(A thi divhi, a zwo ngo ṭalutshedzwa zwavhuḡi)	<input type="text"/>	<input type="text"/>	98
(A hu na tshi teaho – a thi athu shuma)	<input type="text"/>	<input type="text"/>	99

248. Kha mushumodendele wawe, naa ndi nyito dzifhio dzine a dzi ita/o vha a tshi dzi ita vhunzhi ha tshifhinga (kha mushumodendele)?

MUVHUDZISI: KHA VHA N'WALE PHINDULO ARA LI VHA SA SHUMI ZWA ZWINO, KHA VHA VHUDZISE NGA HA MUSHUMO UNE HA SI VHE KALE VHO BVA KHAWO

	97
(Vho hana u fhindula)	97
(A thi divhi, a zwo ngo talutshedzwa zwavhuqi)	98
(A hu na tshi teaho – a thi athu shuma)	99

249. Naa feme/dzangano line mufarisi wavho vha shuma khalo li ita mini – naa ndi lushaka lufhio lwa zwibveledzwa/mushumo u itwaho mushumoni wavho?

MUVHUDZISI: ARA LI MUFARISI WA MUFHINDULI VHO SHUMELA MUTHOLI A FHIRAHO MUTHIHI, KANA ARA LI VHA TSHI SHUMA VHA DOVHA HAFHU VHA VHA MUÐITHOLI, KHA VHA SEDZE KHA MUSHUMODENDELE. ARA LI VHO BVA PHENSHENI KANA VHA SA SHUMI ZWA ZWINO, KHA VHA VHUDZISE NGA HA MUSHUMO UNE HA SI VHE KALE VHO BVA KHAWO

	97
(Vho hana u fhindula)	97
(A thi divhi, a zwo ngo talutshedzwa zwavhuqi)	98
(A hu na tshi teaho – a thi athu shuma)	99

250. Ndi tshifhio kha zwi tevhelaho tshine tsha talutshedza khwine nyimele ya mufarisi wavho ya zwino?

Vha khou shumela muholo	01
A vha shumi nahone a vha khou toda mushumo	02
Vha kha zwa pfunzo (mutshudeni/mugudi)	03
Mugudiswa	04
Vha khou lwala lwa tshothe kana vuholefhali	05
Muholaphentsheni/vho notha	06
Mushumi wa hayani (vha khou thogomela muta)	07
Kha tshumelo ya tshitshavha	08
Zwiinwe (kha vha bule)	09

251. Naa vha murafo kana vho no vhuya vha vha murafo o fhelelaho wa Dzangano la Vhashumi?

Ee, ndi murafo zwa zwino	1
Ee, ndo no vhuya nda vha murafo, hu si zwino	2
A thi athu vha murafo	3
(Vho hana)	7

252. Naa vha vhona vha tshi wela kha vhuwe vhurereleli?

Ee	1	
Hai	2	→ Kha vha pfukele kha mbudziso 254

253. Arali vha tshiri ee, ndi vhufhio? Kha vha bule tshivhidzo

Vhukristo (hu sa khethi)	01
African Evangelical Church	02
Anglican	03
Assembles of God	04
Apostle Twelve	05
Baptist	06
Dutch Reformed	07
FuJ Gospel Church of God	08
Faith Mission	09
Church of God and Saints of Christ	10
Jehovah's Witness	11
Lutheran	12
Methodist	13
Pentecostal Holiness Church	14
Roman Catholic	15
Salvation Army	16
Seventh Day Adventist	17
St John's Apostolic	18
United Congregation Church	19
Universal Church of God	20
Nazareth	21
Zionist Christian Church	22
Vhukristo vhuṅwe-vho	23
Islam / Muslim	24
Judaism / Jewish	25
Hinduism / Hindu	26
Budhism / Budhist	27
Zwiṅwe (kha vha bule)	28
(Ho ngo tenda)	97
(A thi ḡivh)i	98
(A vho ngo fhindula)	99

254. Nga nḡani ha zwifhinga zwo khetheaho sa kha dzimbingano, dzimbulungo na dzindovhedzo, ndi lungana lune vha ya kha mishumo kana miṅangano i tshimbilelanaho na vhurereleli havho?

Lunzhinyana nga vhege kana u fhira	01
Luthihi nga vhege	02
Luvhili kana luraru nga ṅwedzi	03
Luthihi nga ṅwedzi	04
Lunzhinyana nga ṅwaha	05
Luthihi nga ṅwaha	06
Zwi sa swiki luthihi nga ṅwedzi	07
Na luthihi	08
(Vho hana)	97
(A thi ḡivhi)	98
(A hu na phindulo)	99

255. Naa vhone kana muñwevho muṭani wavho u wana liñwe ja magavhelo a Vhulondavhathu?

Mundende/Gavhelo ja vhaaluwa	1
Gavhelo ja u unḡa vhana	2
Gavhelo ja vhuholefhali	3
Gavhelo ja u londola	4
Gavhelo ja ñwana o ñwanakiswaho	5
Gavhelo ja ndiliso	6
Ahuna a wanaho gavhelo muṭani	9
(Vho hana u fhindula)	97
(A thi ñivhi)	98

256. Naa vho fushea zwi ngafhani nga vhutshilo havho nga u angaredza? [Garaṭa ja u sumbedza 2]

Ndo fushea nga maanḡa	1
Ndo fushea	2
Vhukati ha u fushea na u sa fushea	3
A tho ngo fushea	4
U sa fushea tshoṭhe	5
(A thi ñivhi)	8

257. Naa vha nga ri vhone na muṭa wavho ...

vho pfuma	1
vha vhuimoni havhuḡi nga maanḡa	2
vha vhuimoni vhu fushaho	3
vha khou tshila sa zwezwo	4
vho siwane	5
vho siwane nga maanḡa	6

258. Tshiñwe tshifhinga vhathu vha ñalutshedza sa vha welaho kha kiḡasi/vhuimo ha vhashumi, vhuimo ha vhukati, kana vhuimo ha ñṭha kana ha fhasi. Naa vhone vha nga ri vha wela kha ...?

Vhuimo ha fhasi	1
Vhuimo ha vhashumi	2
Vhuimo ha vhukati	3
Vhuimo ha vhukati ñṭha	4
Vhuimo ha ñṭha	5
(A thi ñivhi)	8

259. Tshitshavhani tshashu hu na zwigwada zwine zwa nga zwi ñṭha ngeno zwiñwe zwi fhasi. Afho fhasi hu na tshikalo tshi bvaho ñṭha tshi tshi ya fhasi. Naa vhone vha ñivhea ngafhi kha tshikalo?

NṬHA	10
	9
	8
	7
	6
	5
	4
	3
	2
FHASI	1

ZWIṬALULI ZWA MUṬA

260. Kha vha sumbedze lushaka lwa vhudzulo vhuhulwane ha muṭa?

Nnḁu kana tshifhaṭo tsha zwidina kha tshitentsi kana bulasi i re thungo	01
Nnḁu ya sialala/ya mahatsi/tshifhaṭo tsho itwaho nga matheriala a sialala	02
Fuletse kana aphathimennde kha buḁoko ya dzifuletse	03
Nnḁu tshidoroḁo/nḁu dza mutshilinzhi/nḁu dzo faranaho (simpuḁekisi, dupuḁekisi kana ṭhiripuḁekisi)	04
Yuniti fhethu ha vhudzulo ha vhaaluwa/vhalala	05
Nnḁu/fuletse/rumu nga murahu ha nnḁu	06
Vhudzulo zwaho/vhu si ha fomaḁa/mushasha nga murahu ha nnḁu	07
Vhudzulo zwaho/vhu si ha fomaḁa/mushasha u siho nga murahu ha nnḁu, tsumbo fhethu ha vhudzulo hu si ha fomaḁa kana bulasini	08
Phera/fuletse ṭhukhu	09
Kharavani/Dennde	10
Zwiḁwe, kha vha bule	11

261. Vho fushea zwi ngafhani nga fhethu hune vha dzula hone? [Garaṭa ḁa u sumbedza 2]

Ndo fushea nga maanḁa	1
Ndo fushea sa zwezwo	2
Vhukati ha u fushea na u sa fushea	3
A tho ngo fushea	4
A tho ngo fushea tshotḁe	5
(A thi ḁivhi)	8

262. Naa vha nga ṭalutshedza nyimele ya u lugiswa ha hayani havho sa yavhuḁi, yo linganelaho kana i si yavhuḁi?

Yavhuḁi	1
Yo linganelaho	2
I si yavhuḁi	3
(A thi ḁivhi)	8

263. Naa vha na thaidzo dzi tevhelaho hune vha dzula hone?

[MUVHUDZISI: PHINDULO NGA NNZHI]

U ṭahela ha tshikhala	1
Ho swifhalesa, a hu na tshedza tsho linganaho	2
A hu dudeli zwavhuḁi	3
Ṭhanga i a bvuda	4
U nukala ha dzimbondo, dzifuloro, mirango, na zwiḁwe	5
U tshinyala kana u kwashea ha mafasiṭere kana mavothi	6
Zwiḁwe (kha vha ṭaluse)	7
A hu na na nthihi ya thaidzo idzi hune nda dzula hone	8

264. Naa mutakalo wavho kana wa muḁwe ane a dzula muṭani wavho wo nana u sa vha wavhuḁi nga nyimele ya nnḁu yavho?

Ee	01
Hai	02

265. Ndi tshiko tshifhio tsha maḓi a u nwa tshi shumiswaho kanzhi muḓini uyu?

MUVHUDZISI: KHA VHA TINGELEDZE NOMBORO NTHIHI FHEDZI

Maḓi a bommbi a re nḓuni a badelwaho nga ḥwedzi	01
Maḓi a bommbi a re nḓuni a badelelwaho phanḓa	02
Maḓi a bommbi dzharatani a badelwaho nga ḥwedzi	03
Maḓi a bommbi i re dzharatani a badelelwaho phanḓa	04
Maḓi a bommbi i re dzharatani hu si na mithara	05
Bommbi ya nnyi na nnyi – i sa badelwi	06
Bommbi ya nnyi na nnyi – i badelwaho	07
Mudzulatsini/muhura – a sa badelwi	08
Muhura – a badelwaho	09
Maḓi a thannga a ḓiswaho	10
Maḓi a thannga a ḓiswaho tshitentsini/a shumiswaho nga vhoṭhe	11
Maḓi o tou boriwaho tshitentsini	12
Maḓi o tou boriwaho a siho tshitentsini/a shumiswaho nga vhoṭhe	13
Thannga la maḓi a mvula tshitentsini	14
Mulambo/muedzi u elelaho	15
Damuni	16
Maḓi o imaho	17
Tshisimani	18
Tshisimani	19
Zwiḥwe, kha vha bule	20

266. Ndi lushaka lufhio lwa bunga/thoiḓethe lu re hone muḓani uyu?

MUVHUDZISI: KHA VHA TINGELEDZE

Bunga/thoiḓethe ya u gwedzha yo ṭumanaho na sisiteme ya soledzhi ya masipala	01
Thoiḓethe ya u gwedzha yo ṭumanaho na tshisiku tsha tsini	02
Thoiḓethe ya khemikhaḓa	03
Thoiḓethe ya dindi i re na phaiphi ya u fema	04
Thoiḓethe ya dindi i si na phaiphi ya u fema	05
Thoiḓethe ya bakete	06
Iḥwe-vho, kha vha bule	07
A huna	08
(A thi ḓivhi)	98

→ Kha vha pfukhele kha mbudziso **1**

267. Naa iyi thoiḓethe i ngafhi?

Nga ngomu nḓuni	1
Tshitentsini (dzharatani)	2
Nga nḓa ha tshitentsi (dzharata)	3

Kha vha mmbudze uri ndi zwifhio kha zwi tevhelaho, arali zwi hone, zwi re hone zwino muṭani wavho (zwi tshi khou shuma). Naa muṭani wavho hu na ...?

	Yes	No
268.	Maḡi a fhisaho a bommbi	1 2
269.	Ṭhanganelano ya Firidzhi/Tshixwatudzi	1 2
270.	Oveni ya Maikhiroweivi (i no khou shuma)	1 2
271.	Mushumi wa hayani (ane vha dzula nae/ wa tshifhinganyana)	1 2
272.	VCR	1 2
273.	Tshikunakisi tsha Vakhumu/tshipholishafuloro	1 2
274.	Luṭingokhwalwa luthihi fhedzi	1 2
275.	Ṭhingokhwalwa mbili	1 2
276.	Mutshini wa u kuvha	1 2
277.	Khomphyutha	1 2
278.	Tshitamba DVD	1 2
279.	Tshiṭofu tsha muḡagasi	1 2
280.	TV	1 2
281.	Mushini wa u omisa thundu/zwiambaro	1 2
282.	Luṭingo lwa Telkom lwa hayani	1 2
283.	Radio nthihi/kana a huna	1 2
284.	Hi-fi/gumbagumba	1 2
285.	Sinki ya khitshini yo tou fhaṭelwaho	1 2
286.	Tshumelo ya tshireledzo ya hayani	1 2
287.	Tshixwatudzi (tshi shumaho)	1 2
288.	M-Net na kana DStv	1 2
289.	Mutshini wa u ṭanzwa dzindilo/dzindishi	1 2
290.	Ṭhingokhwalwa tharu kana u fhira muṭani	1 2
291.	Hu na goloi muṭani washu	1 2
292.	Sisiṭeme ya thiyetha ya hayani	1 2

293. Naa vha kona u swikelela inthanethe? [*Muvhudzisi: Phindulo nnzhi*]

a. Ee, hayani	1
b. Ee, mushumoni	2
c. Ee, tshiimiswai tsha zwa pfunzo	3
d. Ee, vhenngeleni ya inthanethe	4
e. Ee, sentharani ya tshitshavha	5
f. Ee, poswoni	6
g. Ee, nga kha ṭhingokhwalwa	7
h. Ee, zwiṛwe (kha vha bule)	8
i. A hu na	9

MBUELO YA MUTHU NA YA MUṬA

294. Musi vho sedza mbuelo ya vhoṭhe mirado ya muṭa na dziṅwe mbuelo dzine dza nga ṭanganedzwa nga muṭa woṭhe. Ndi tshifhio tshiko tshihulwane tsha mbuelo muṭani wavho?

Muholo/malamba	1
Tshelede yo tou rumelwaho	2
Dziphesheni na/kana mindende (magavhelo)	3
Thengiso ya zwibveledzwa zwa bulasini na tshumelo	4
Dziṅwe mbuelo dzi si dza bulasini	5
A hu na mbuelo	6
(O hana u fhindula)	7
(A thi qivhi)	8

GARAṬA ṬA U SUMBEDZA G2

295. Kha vha mphe leḡere ḡi ṭalusaho khwine ṬHANGANYELO YA MBUELO YA ṆWEDZI YA MUṬA ya vhatu vhoṭhe vha muṭani hu sa athu bva muthelo kana miṅwe miṭuso. Vha humbelwa uri vha katele zwoṭhe zwiko zwa mbuelo, tsumbo, muholo, dziphensheni, mbuelo dza vhubindudzi, na zwiṅwe.

296. Kha vha mphe leḡere ḡi ṭalusaho khwine ṬHANGANYELO YA MBUELO YA ṆWEDZI YA VHONE VHANE hu sa athu bva muthelo kana miṅwe miṭuso. Vha humbelwa uri vha katele zwoṭhe zwiko zwa mbuelo, tsumbo, muholo, dziphensheni, mbuelo dza vhubindudzi, na zwiṅwe.

		Error! Reference source not found.. Muṭa	296. Muthu
	A hu na mbuelo	01	01
K	R1 – R500	02	02
L	R501 –R750	03	03
M	R751 – R1 000	04	04
N	R1 001-R1 500	05	05
O	R1 501 – R2 000	06	06
P	R2 001 – R3 000	07	07
Q	R3 001 – R5 000	08	08
R	R5 001 – R7 500	09	09
S	R7 501 – R10 000	10	10
T	R10 001 – R15 000	11	11
U	R15 001 – R20 000	12	12
V	R20 001 – R30 000	13	13
W	R30 001 – R50 000	14	14
X	R 50 001 +	15	15
	(Vho hana u fhindula)	97	97
	(A thi na vhuṭanzi/A thi qivhi)	98	98

297. Naa tshedelede yoṭhe yo fhelela ya muṭa ye vha i shumisa kha nṱwedzi wo fhelaho ndi vhugai. Afha vha ḡo katela yo shumiwaho kha zwithu zwoṭhe.

MUVHUDZISI: ARA LI HU “A THI ḡIVHI” KANA “O HANA”, KHA VHA SUMBEDZE KHETHEKANYO YA TSHINYALELO, VHA KONE U DZHENISA KHOUDU YONE KHA TSHIKHALA TSHO ṆEWAHO

Tshelede (nga dziranda)		(A thi ḡivhi)	(O hana)	Khethekanyo ya tshinyalelo ya muṭa
R		8	9	

RI LIVHUWA TSHUMISANO YAVHO